



REPUBLIKA SLOVENIJA  
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,  
GOZDARSTVO IN PREHRANO

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARNO HRANO,  
VETERINARSTVO IN VARSTVO RASTLIN

# ATIPIČNA KOKOŠJA KUGA

## Načrt ukrepov ob pojavu atipične kokošje kuge v Republiki Sloveniji

Ljubljana, marec 2024



## KAZALO

<b>1</b>	<b>SPLOŠNI DEL</b> .....	<b>6</b>
1.1	Zakonska pooblastila.....	6
1.2	Finančne določbe .....	6
1.3	Shema delovanja služb.....	7
1.4	Državno središče za nadzor bolezni.....	7
1.4.1	Naloge DSNB.....	7
1.4.2	Sestava DSNB .....	7
1.4.3	Oprema DSNB .....	8
1.4.4	Naslov DSNB in kontakti .....	8
1.5	Strokovna skupina.....	9
1.6	Kadri in oprema.....	9
1.6.1	Kadri .....	9
1.6.2	Oprema.....	9
1.7	Diagnostični laboratoriji .....	9
1.7.1	Diagnostični laboratorij za AKK .....	10
1.7.2	Naslov laboratorija .....	10
1.8	Usposabljanje .....	10
1.9	Stiki z javnostmi in obveščanje prebivalstva o bolezni.....	10
<b>2</b>	<b>NARAVA BOLEZNI IN DIAGNOSTIKA</b> .....	<b>11</b>
2.1	Narava bolezni.....	11
2.1.1	Etiologija .....	11
2.1.2	Epidemiologija.....	11
2.1.2.1	<i>Dovzetne živalske vrste</i> .....	11
2.1.2.2	<i>Inkubacijska doba</i> .....	11
2.1.2.3	<i>Odpornost virusov</i> .....	11
2.1.3	Diferencialna diagnoza.....	12
2.2	Diagnostika .....	12
2.2.1	Klinični znaki .....	12
2.2.2	Patologija .....	12
2.2.3	Laboratorijska diagnostika.....	13
2.2.3.1	<i>Vzorci</i> .....	13
2.2.3.1.1	<i>Vrste vzorcev</i> .....	13
2.2.3.2	<i>Pošiljanje vzorcev v laboratorij</i> .....	13
2.2.3.2.1	<i>Pakiranje vzorcev</i> .....	13
2.2.3.2.2	<i>Spremni dopis</i> .....	14
2.2.3.3	<i>Diagnostične metode</i> .....	14
2.2.3.3.1	<i>Direktni dokaz virusa AKK</i> .....	14
2.2.3.3.1.1	<i>Izolacija virusa AKK na kokošjih embriih</i> .....	14
2.2.3.3.1.2	<i>Dokaz genoma virusa AKK z metodo PCR</i> .....	14
2.2.3.3.2	<i>Dokaz patogenosti virusa</i> .....	15
2.2.3.3.3	<i>Indirektni dokaz virusa AKK</i> .....	15
2.2.3.3.3.1	<i>Dokaz specifičnih protiteles s testom inhibicije hemaglutinacije</i> ...	15
2.2.4	Odpornost in imunost .....	15
2.2.4.1	<i>Imunost</i> .....	15
2.2.4.2	<i>Aktivna imunost in cepljenje</i> .....	15
<b>3</b>	<b>SUM NA AKK</b> .....	<b>16</b>
3.1	Postavitev suma.....	16
3.1.1	Klinični sum.....	16
3.1.2	Sum v laboratoriju .....	16
3.1.3	Sum na klavnici.....	16
3.1.3.1	<i>Sum ob pregledu pred klanjem</i> .....	16
3.1.3.2	<i>Sum ob pregledu na liniji klanja</i> .....	17
3.2	Postopek in ukrepi ob sumu .....	17

3.2.1	Epizootiološka poizvedba.....	17
3.3	<b>Trajanje ukrepov .....</b>	<b>17</b>
4	<b>POTRDITEV AKK .....</b>	<b>18</b>
4.1	Ukrepi na gospodarstvu .....	18
4.2	Ukrepi na klavnici .....	18
4.3	Okuženo in ogroženo območje .....	18
5	<b>LOKALNO SREDIŠČE ZA NADZOR BOLEZNI .....</b>	<b>19</b>
5.1	<b>Odprtje LSNB .....</b>	<b>19</b>
5.1.1	Naloge LSNB .....	19
5.1.2	Oprema LSNB.....	19
5.1.3	Obveščanje .....	20
5.2	Priprava Načrta ukrepov na lokalnem nivoju .....	20
6	<b>UKREPI PRI RAZMNOŽEVANJU ŽIVALI .....</b>	<b>22</b>
6.1	Ukrepi na gospodarstvu .....	22
6.2	Ukrepi v valilnici.....	22
7	<b>OCENJEVANJE ŠKODE .....</b>	<b>23</b>
8	<b>USMRTITEV ŽIVALI IN ODSTRANJEVANJE TRUPEL.....</b>	<b>24</b>
8.1	<b>Splošno .....</b>	<b>24</b>
8.2	<b>Usmrtitev perutnine .....</b>	<b>24</b>
8.2.1	Plini za zaplinjenje.....	25
8.2.1.1.	<i>Postopek s CO<sub>2</sub></i> .....	25
8.3	<b>Odstranjevanje in uničevanje trupel poginulih in usmrčenih živali .....</b>	<b>25</b>
8.3.1	Zakonodaja in prevoz trupel .....	25
8.3.2	Odločanje o vrsti odstranjevanja in uničenja trupel živali .....	26
8.3.3	Prevoz.....	26
8.3.4	Oprema.....	26
8.3.5	Odstranjevanje v predelovalnem obratu za ŽSP .....	27
8.3.5.1.	<i>Osnovni podatki o obratih za predelavo in sežig ŽSP</i> .....	27
8.3.5.1.1.	Predelovalni obrati kategorije 1.....	27
8.3.5.1.2.	Predelovalni obrati kategorije 2 in 3.....	27
8.3.5.1.3.	Obrati za sežig in so-sežig.....	28
8.3.6	Izjemne možnosti odstranjevanja in uničevanja trupel.....	28
8.3.6.1.	<i>Zakopavanje .....</i>	28
8.3.6.2.	<i>Sežig.....</i>	29
8.3.6.3.	<i>Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel.....</i>	30
8.4	<b>Zaščitna obleka.....</b>	<b>30</b>
8.5	<b>Zastoj pri uničevanju trupel .....</b>	<b>30</b>
9	<b>RAZKUŽEVANJE .....</b>	<b>31</b>
9.1	<b>Postopki razkuževanja gospodarstev in okolice .....</b>	<b>31</b>
9.2	<b>Razkužila .....</b>	<b>31</b>
9.2.1	Količina uporabljenega razkužila glede na poroznost materiala.....	32
9.2.2	Preliminarno razkuževanje .....	32
9.2.3	Mehanično čiščenje in končno razkuževanje.....	33
9.2.4	Osebno razkuževanje delavcev in razkuževanje obleke.....	33
9.3	<b>Razkuževanje površin, kjer se opravlja usmrtitev živali .....</b>	<b>33</b>
9.4	<b>Razkuževalne bariere in preproge na cestišču .....</b>	<b>33</b>
9.5	<b>Razkuževanje vozil .....</b>	<b>34</b>
9.6	<b>Varnostni ukrepi.....</b>	<b>34</b>
9.7	<b>Potrdilo o opravljenem razkuževanju .....</b>	<b>34</b>
10	<b>POSTOPKI V KLAVNICI.....</b>	<b>35</b>
10.1	<b>Izbrana klavnica .....</b>	<b>35</b>
10.1.1	Pogoji za sprejem in zakol perutnine iz okuženega oziroma ogroženega območja.....	35
10.1.2	Postopki manipulacije in usposabljanje mesa z okuženega oziroma ogroženega območja.....	36

<b>10.2</b>	<b>Identifikacijska oznaka mesa perutnine .....</b>	<b>37</b>
10.2.1	Okuženo oziroma ogroženega območje .....	37
10.2.2	Izven okuženega oziroma ogroženega območja.....	37
<b>10.3</b>	<b>Zdravstveno spričevalo za sveže perutninsko meso .....</b>	<b>37</b>
<b>11</b>	<b>CEPLJENJE PROTI ATIPIČNI KOKOŠJI KUGI .....</b>	<b>38</b>
<b>11.1</b>	<b>Načela cepljenja .....</b>	<b>38</b>
<b>11.2</b>	<b>Cepiva.....</b>	<b>38</b>
11.2.1	Nadzor imunskega odziva po cepljenju .....	39
<b>11.3</b>	<b>Izvedba cepljenja .....</b>	<b>39</b>
11.3.1	Dobava in shranjevanje cepiva in opreme .....	39
11.3.2	Naloge DSNB.....	39
11.3.3	Naloge vodje LSNB.....	39
11.3.4	Oddelek za cepljenje v LSNB .....	39
11.3.5	Postopki cepljenja .....	40
11.3.6	Sum na AKK .....	40
11.3.7	Odpornost in prikrita okužba.....	41
<b>12</b>	<b>PREVENTIVNO CEPLJENJE .....</b>	<b>42</b>
12.1	Perutnina .....	42
<b>13</b>	<b>PRILOGE .....</b>	<b>43</b>
<b>13.1</b>	<b>Seznam območnih uradov UVHVVR.....</b>	<b>43</b>
<b>13.2</b>	<b>Seznam območnih enot NVI.....</b>	<b>44</b>
<b>13.3</b>	<b>KOTO – naslov in telefonske številke.....</b>	<b>45</b>
<b>13.4</b>	<b>Referenčni laboratorij EU za AKK.....</b>	<b>46</b>
<b>13.5</b>	<b>Zemljevid območnih uradov UVHVVR in enot NVI.....</b>	<b>47</b>
13.5.1	Območni uradi UVHVVR.....	47
13.5.2	Območne enote NVI.....	48
<b>13.6</b>	<b>Postopek ob obisku gospodarstva.....</b>	<b>49</b>
<b>13.7</b>	<b>Seznam obrazcev in obvestil .....</b>	<b>51</b>
13.7.1	Epizootiološka poizvedba .....	52
13.7.2	Listina o prevozu nevarnega blaga.....	58
13.7.3	Obvestilo o odprtju LSNB .....	59
13.7.4	Dnevno poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu .....	60
13.7.5	Poročilo strokovne skupine .....	61
13.7.6	Zapisnik o ogledu in oceni škode .....	62
13.7.7	Plakat – okuženo gospodarstvo .....	64
13.7.8	Plakat – pot zaprta .....	65
13.7.9	Plakat – okuženo območje .....	66
13.7.10	Plakat – informacija o bolezni .....	67
13.7.11	Oprema .....	68
13.7.12	Evidenca izdaje in porabe cepiva.....	69
13.7.13	Dnevna evidenca opravljenih cepljenj.....	70
13.7.14	Pregled obiskanih gospodarstev .....	71
13.7.15	Dnevni povzetek cepljenj .....	72
<b>13.8</b>	<b>Spremni dokument za perutninsko meso .....</b>	<b>73</b>
<b>13.9</b>	<b>Identifikacijska oznaka za perutninsko meso .....</b>	<b>74</b>

# 1 SPLOŠNI DEL

## 1.1 ZAKONSKA POOBLASTILA

Zakonsko osnovo za nadzor atipične kokoške kuge (AKK) predstavljajo:

- Zakon o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS, št. 93/05, 90/12 – ZdZPVHVVR, 23/13 – ZZZiv-C, 40/14 – ZIN-B in 22/18) (v nadaljnjem besedilu: ZVMS);
- Zakon o veterinarstvu (Uradni list RS, št. 33/01, 45/04 – ZdZPKG, 62/04 – odl. US, 93/05 – ZVMS, 90/12 – ZdZPVHVVR in 22/18),
- Pravilnik o boleznih živali (Uradni list RS, št. 81/07 in 24/10) (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik o BŽ);
- Pravilnik o ukrepih za ugotavljanje, preprečevanje in zatiranje atipične kokoške kuge (Uradni list RS, št. 81/18), ki vsebinsko povzema Direktivo Sveta 92/66/EGS (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik o AKK);
- Direktiva Sveta 92/66/EGS z dne 14. julija 1992 o uvedbi ukrepov Skupnosti za nadzor atipične kokoške kuge (UL L št. 260 z dne 5. 9. 1992);
- Uredba (ES) št. 1069/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, ter razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1774/2002 (UL L 300 z dne 14. 11. 2009) (v nadaljnjem besedilu: ŽSP uredba);
- Uredba Komisije (EU) št. 142/2011 z dne 25. februarja 2011 o izvajanju Uredbe (ES) št. 1069/2009 Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, ter o izvajanju Direktive Sveta 97/78/ES glede nekaterih vzorcev in predmetov, ki so izvzeti iz veterinarskih pregledov na meji v skladu z navedeno direktivo (UL L 54 z dne 26. 2. 2011) (v nadaljevanju Uredba Komisije 142/2011).

## 1.2 FINANČNE DOLOČBE

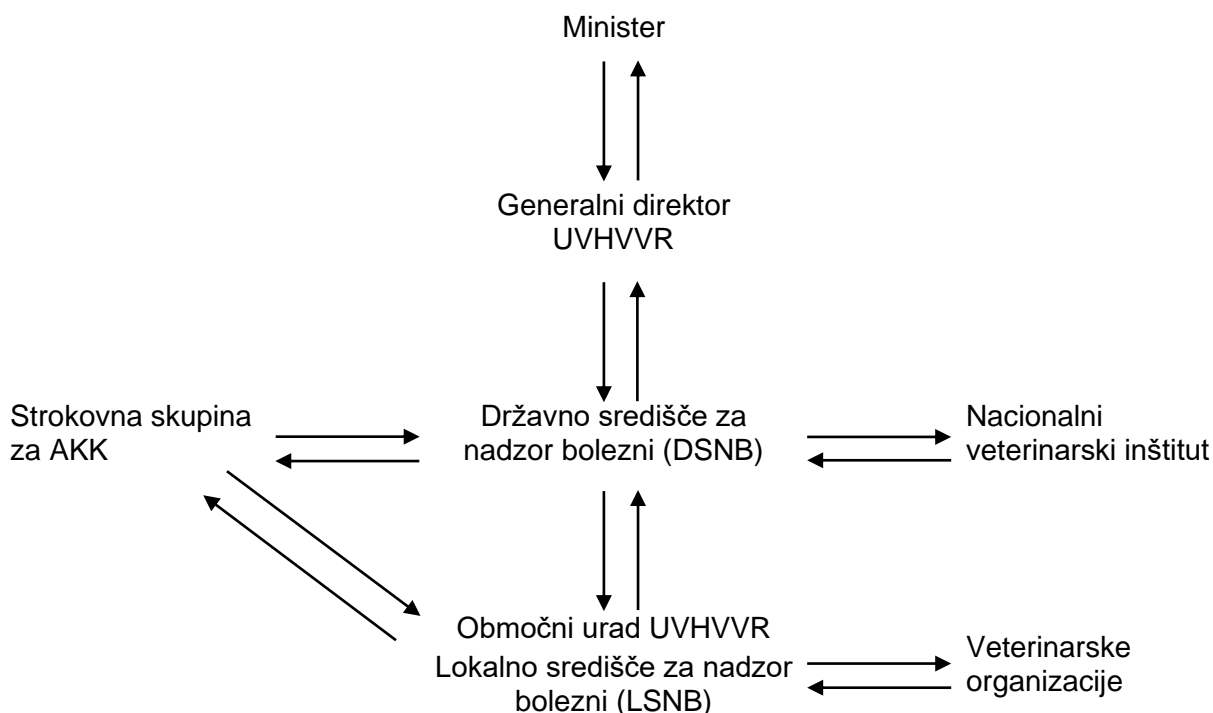
Iz proračuna RS se krijejo v skladu z določbami Zakona o veterinarstvu in Pravilnika o odškodninah na področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 105/07 in 57/15) stroški za:

- dodatno osebje, ki ga zaposli Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP), če je zaradi zatiranja bolezni to potrebno,
- opremo, ki se uporablja pri zatiranju AKK,
- usmrnitev živali, uničenje trupel in kontaminiranega materiala ter zdravstveno oskrbo,
- izplačila odškodnin imetnikom,
- diagnostične preiskave.

Odškodnine za imetnike morajo biti izplačane v roku 90 dni zaradi možnosti delne povrnitve stroškov v skladu z Uredbo (EU) št. 652/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o določbah za upravljanje odhodkov v zvezi s prehransko verigo, zdravjem in dobrobitjo živali ter v zvezi z zdravjem rastlin in rastlinskim razmnoževalnim materialom, spremembi direktiv Sveta 98/56/ES, 2000/29/ES in 2008/90/ES, uredb (ES) št. 178/2002, (ES) št. 882/2004 in (ES) št. 396/2005 Evropskega parlamenta in Sveta, Direktive 2009/128/ES Evropskega parlamenta in Sveta in Uredbe (ES) št. 1107/2009 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi sklepov Sveta 66/399/EGS in 76/894/EGS ter Odločbe Sveta 2009/470/ES (UL L 189 z dne 27. 6. 2014 z vsemi spremembami) in Uredbo Komisije (ES) 349/2005 z dne 28. februarja 2005 o določitvi pravil v zvezi s financiranjem Skupnosti nujnih ukrepov in ukrepov za boj proti nekaterim živalskim boleznim iz Odločbe Sveta 90/424/EG (UL L 55 z dne 1. 3. 2005 z vsemi spremembami).

### 1.3 SHEMA DELOVANJA SLUŽB

Shema delovanja služb prikazuje način sodelovanja in organizacijsko piramido služb pri odločanju o ukrepih ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali.



### 1.4 DRŽAVNO SREDIŠČE ZA NADZOR BOLEZNI

#### 1.4.1 Naloge DSNB

DSNB, ki ga vodi generalni direktor UVHVVR, ima naslednje naloge:

- usmerja državno strategijo ob pojavu bolezni,
- daje navodila lokalnim središčem za nadzor bolezni (območnim uradom UVHVVR),
- pogaja se o finančnih določbah v nujnih primerih za pokritje stroškov, povezanih s pojavom bolezni,
- razporeja osebje in sredstva v LSNB (OU UVHVVR),
- skrbi za stike z diagnostičnimi laboratoriji,
- skrbi za stike z ostalimi ministrstvi,
- skrbi za stike z javnostmi
- obvešča Evropsko komisijo,
- poroča Mednarodni organizaciji za zdravje živali (OIE),
- obvešča sosednje države.

#### 1.4.2 Sestava DSNB

DSNB imenuje minister, pristojen za veterinarstvo in ima naslednje člane:

- generalni direktor UVHVVR;
- namestnik generalnega direktorja UVHVVR;
- vodja in strokovni sodelavci Sektorja za zdravje in dobrobit živali, UVHVVR;

- direktor Inšpekcije za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin, UVHVVR;
- vodja Sektorja za mednarodne zadeve, UVHVVR;
- vodja Sektorja za živila, krmo in zdravila, UVHVVR;
- direktor Urada za notranjo presojo, UVHVVR;
- predstojnik Nacionalnega veterinarskega inštituta (NVI);
- predsednik Veterinarske zbornice Slovenije.

Poleg navedenih članov lahko na sestankih DSNB sodelujejo tudi drugi strokovni delavci z UVHVVR in NVI.

DSNB lahko po potrebi povabi na sestanke tudi predstavnike drugih služb in ministrstev, ki sodelujejo oziroma svetujejo pri izvajanju ukrepov.

### 1.4.3 Oprema DSNB

DSNB uporablja opremo, prostore in naprave, ki se nahajajo na glavnem uradu UVHVVR:

- komunikacijska sredstva, vključno s statičnimi in mobilnimi telefoni ter telefaksom;
- računalniki, povezani z LSNB (OU), diagnostičnimi laboratoriji in drugimi organizacijami (internet, elektronska pošta);
- računalniško podprt sistem za identifikacijo gospodarstev s perutnino (VOLOS – letni pregledi na gospodarstvu in vsi registri, ki so na voljo) ali v obliki dokumentov na papirju, če tak sistem še ni vzpostavljen;
- geografski informacijski sistem (GIS);
- tiskalnike za računalnike;
- fotokopirne stroje;
- zemljevide v merilu 1:50.000 in 1:5.000;
- seznam klavnic, zbirnih centrov in sejmov za rejne živali in drugih organizacij, ki jih je treba obvestiti o potrditvi AKK;
- seznam mednarodnih organizacij, ki jih je treba obvestiti o potrditvi AKK.

### 1.4.4 Naslov DSNB in kontakti

Državno središče za nadzor bolezni  
Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin  
Dunajska 22  
SI-1000 Ljubljana

Telefon: +386 1 300 13 00  
Telefaks: +386 1 300 13 56

Elektronska pošta: [epi.uvhvvr@gov.si](mailto:epi.uvhvvr@gov.si)

Vodja središča je generalni direktor UVHVVR

.

Dežurna telefonska številka je dosegljiva 24 ur in je namenjena veterinarjem:

**Tel. št. DSNB: 01 300 13 59**

Številka telefaksa:

**Faks št. DSNB: 01 300 13 56**



## **1.5 STROKOVNA SKUPINA**

Strokovna skupina je sestavljena iz strokovnjakov, ki ob sumu oziroma pojavu AKK izvaja naloge oziroma ukrepe v skladu z navodili DSNB na sumljivem gospodarstvu oziroma nudi strokovno podporo pri pripravi ukrepov in odločanju DSNB po potrditvi bolezni.

Strokovno skupino sestavljajo:

- strokovnjak za klinično diagnostiko,
- strokovnjak za laboratorijsko diagnostiko,
- strokovnjak za patologijo,
- strokovnjak za dezinfekcijo, dezinfekcijo in deratizacijo,
- uradni veterinar pristojnega OU UVHVVR, ki dela na področju zdravstvenega varstva živali,
- veterinar pristojne veterinarske organizacije.

Vodja DSNB ob sumu na AKK izmed navedenih strokovnjakov sestavi ekipo, ki na sumljivem gospodarstvu izvede vse potrebne ukrepe za potrditev oziroma ovržbo suma na AKK. O vseh postopkih na sumljivem gospodarstvu in epizootiološki poizvedbi ekipa pripravi poročilo, ki ga posreduje DSNB.

Člani strokovne skupine se morajo redno izobraževati s področja epizootiologije ter načrtovanja ukrepanja (contingency planning).

## **1.6 KADRI IN OPREMA**

### **1.6.1 Kadri**

Ob pojavu AKK sodelujejo pri izvajanju ukrepov delavci Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR), Nacionalnega veterinarskega inštituta (NVI) in veterinarskih organizacij. Če je za izvajanje določenih del potrebna pomoč drugih služb oziroma ljudi (Civilna zaščita, Veterinarska enota SV,...), se le-ti vključijo na pobudo DSNB preko Civilne zaščite.

OU UVHVVR vodijo sezname služb in oseb, ki jih je mogoče vključiti na lokalnem nivoju (kot del Načrta ukrepov za OU UVHVVR).

Za odvoz trupel živali je zadolžena Veterinarsko higienska služba (VHS) NVI. Ta lahko za odvoz pooblasti organizacije, ki imajo koncesijo za odvoz živalskih stranskih proizvodov (ŽSP). Na tej osnovi so vse službe dolžne prepeljati in oddati na uničenje tudi večje količine trupel živali in ostalih ŽSP, ki jih je treba neškodljivo odstraniti ob pojavu bolezni. Za uničenje poskrbi koncesionar.

### **1.6.2 Oprema**

Ob pojavu AKK se uporablja oprema UVHVVR, NVI in veterinarskih organizacij. Če je za izvajanje določenih del potrebna oprema, ki je navedene službe nimajo, se uporabi oprema drugih služb (Civilna zaščita, Veterinarska enota SV,...), ki sodelujejo pri izvajanju ukrepov.

## **1.7 DIAGNOSTIČNI LABORATORIJI**

NVI je organiziran kot centralni laboratorij s sedežem v Ljubljani s sedmimi regionalnimi laboratoriji. Centralni laboratorij je kadrovsko usposobljen in tehnično opremljen za izvajanje serološke diagnostike, izolacije virusa na kokošnjih embrijih in celičnih kulturah ter molekularne diagnostike AKK. Poleg tega opravlja centralni laboratorij v Ljubljani naloge Nacionalnega referenčnega laboratorija (NRL) za AKK.

### 1.7.1 Diagnostični laboratorij za AKK

Diagnostika AKK se izvaja v Laboratoriju za diagnostiko kužnih bolezni perutnine in ptic, ki je del Inštituta za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce. Laboratorij izvaja naslednjo diagnostiko za AKK: HI test, izolacija virusa, determinacija izolata s HI testom, detekcijo virusa z RT-PCR in molekularno tipizacijo virusa.

V Tabeli 1 so navedene kapacitete laboratorija za posamezno preiskavo na teden in maksimalni čas trajanja preiskave.

Tabela 1: Vrste preiskav in kapacitete laboratorija

Vrsta preiskave	Normalna kapaciteta	Maksimalna kapaciteta	Trajanje
HI test	500	1.000	1 do 2 dni
Izolacija virusa	10	20	21 dni
Molekularne metode	50	90	5 dni

### 1.7.2 Naslov laboratorija

Univerza v Ljubljani  
Veterinarska fakulteta  
Nacionalni veterinarski inštitut  
Inštitut za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce  
Laboratorij za diagnostiko kužnih bolezni perutnine in ptic  
Nacionalni referenčni laboratorij za atipično kokošjo kugo  
SI – 1000 Ljubljana, Gerbičeva 60  
Lokacija laboratorija: Cesta v Mestni log 47, Ljubljana

### 1.8 USPOSABLJANJE

- usposabljanje veterinarjev za obnavljanje znanja o AKK – sodelovanje na tečajih, seminarjih in predavanjih;
- usposabljanje veterinarjev za odvzem vzorcev za preiskave na AKK;
- usposabljanje delavcev NVI in strokovne skupine (permanentno izobraževanje o AKK, DDD, interno izobraževanje o diagnostičnih metodah v sklopu medlaboratorijske kontrole med območnimi enotami NVI);
- usposabljanje patologov NVI v okviru Delovne skupine za patologijo;
- usposabljanje NRL v okviru EURL;
- izobraževanja rejcev o boleznih živali in prijavljanju kakršnihkoli sprememb pri živalih veterinarjem (obvezno prijavljive bolezni);
- usposabljanje delavcev veterinarsko higienske službe (VHS);
- usposabljanje delavcev za pomoč pri usmrčitvah;
- usposabljanje tehničnega osebja.

### 1.9 STIKI Z JAVNOSTMI IN OBVEŠČANJE PREBIVALSTVA O BOLEZNI

- predavanja/predstavitve in izobraževanja, ki jih organizira UVHVVR;
- na voljo so kontaktne osebe/naslovi za obveščanje prebivalstva o bolezni;
- članki v kmetijskem tisku (revije s področja veterinarstva, kmetijski časopisi/revije, radijski in televizijski programi na to temo, dnevno časopisje);
- informacije na spletni strani UVHVVR;
- obveščanje javnosti preko predstavnika za stike z javnostmi na UVHVVR.

## **2 NARAVA BOLEZNI IN DIAGNOSTIKA**

### **2.1 NARAVA BOLEZNI**

#### **2.1.1 Etiologija**

Atipična kokošja kuga (AKK) je zelo kužna virusna bolezen perutnine in ptic. Povzročitelji so aviarni paramiksovirusi serotipa1 (APMV-1), ki so izredno spremenljivi v svoji patogenosti. APMV-1 skupaj s preostalimi osmimi serotipi (APMV-2 do APMV-9) virusa uvrščamo v rod *Rubulavirus*.

Zaradi različne patogenosti APMV-1 je bolezen definirana (Direktiva Sveta 92/66/EGS) kot: »Atipična kokošja kuga je infekcija ptic s katerimkoli aviarnim sevom PMV-1 z intracerebralnim indeksom patogenosti (ICPI) pri dan starih piščancih (*Gallus gallus*) 0,7 ali višjim ali pri katerem virusni glikoprotein vsebuje bazične aminokislino na C-koncu proteina F2 in fenilalanin na mestu 117«.

#### **2.1.2 Epidemiologija**

Bolezen se najpogosteje širi na naslednje načine:

- s premiki živih ptic (prostoživeče ptice, ptice v kletkah, tekmovalni golobi, nakup perutnine);
- z ljudmi in opremo;
- s perutninskimi proizvodi;
- s kontaminirano krmo in vodo;
- preko drugih živalskih vrst, ki same ne zbolijo;
- z vetrom;
- ob cepljenju (kontaminacija cepiv, instrumentov za cepljenje, nepopolna inaktivacija vakcin).

Možnost horizontalnega prenosa infekta je izredno visoka. Vertikalni prenos je mogoč le v primeru kontaminacije jajčne lupine in jajčne vsebine.

Okužene živali lahko širijo virus preden kažejo klinične znake bolezni. Okužijo se lahko tudi cepljene živali, ki klinično ne zbolijo, vendar virus izločajo.

Med boleznijo živali izločajo virus z vsemi sekreti in ekskreti, zlasti kapljično in s fecesom.

Bolezen lahko prenašajo tudi ljudje, zlasti kmetje in veterinarji, z obutvijo, obleko in instrumenti.

##### **2.1.2.1. Dovzetne živalske vrste**

Za okužbo z virusi AKK je dovzetna vsa perutnina (kokoši, pure, race, gosi, pegatke, jerebice, fazani), golobi, tekači, prostoživeče in okrasne ptice. Najpogosteje zbolijo kokoši.

##### **2.1.2.2. Inkubacijska doba**

Inkubacijska doba je od 2 do 15 dni, največ 21 dni, najpogosteje pa 5 do 6 dni.

##### **2.1.2.3. Odpornost virusov**

Zaradi ovojnice so virusi občutljivi za vsa lipidna topila, eter, detergente in formalin. Občutljivi so na visoko temperaturo, žarčenje in nizek ter visok pH. Pri nizki temperaturi (v fecesu in vodi) ohranijo infektivnost več tednov, v zamrznjenem mesu pa preživijo tudi leta.

### **2.1.3 Diferencialna diagnoza**

Klinično: aviarna influenza, mikoplazmoze, okužbe z aviarnim pneumovirusom, virusom infektivnega bronhitisa, vse bakterijske okužbe in ostali patogeni, ki povzročajo visoko smrtnost in padec nesnosti, klostridijske infekcije, intoksikacije, zadušitve in tehnološke napake.

Laboratorijsko: infekcija z drugimi PMV, še posebej APMV-3 in APMV-7.

## **2.2 DIAGNOSTIKA**

### **2.2.1 Klinični znaki**

Klinični znaki, ki jih povzroča okužba z APMV-1, so različni. Odvisni so od vrste gostitelja, njegove starosti in zdravstvenega stanja, od različnih vplivov okolja in drugih sočasnih infekcij ter predvsem od patogenosti virusa.

Pri okužbi z velogenimi sevi virusa se bolezen pojavi nenadoma in se hitro razširi na vse živali v jati. Kadar gre za perakutni potek, živali poginjajo tudi brez kliničnih znakov. Okužbe z velogenimi sevi navadno povzročajo oteženo dihanje, apatičnost, depresijo in vodenozelena drisko s primesmi krvi. Roža in podbradek sta cianotična, opazna je tudi oteklina glave. Živali imajo zaprte oči, očesne veznice so otečene, vrat pa stegnen naprej. Ker ne jedo in ne pijejo, dehidrirajo in obnemorejo. Pogin je zelo visok in lahko v nekaj dneh doseže 90 %. Živali, ki preživijo akutno fazo bolezni, kažejo prizadetost centralnega živčnega sistema. Pojavijo se ataksija, tortikolis in pareza. Opaziti je tudi rahlo drhtenje celotnega telesa ali krče. Nevrotropni velogeni sevi povzročajo najprej akutne dihalne motnje, ki jim v enem do dveh dneh sledijo živčni znaki. Driske običajno ni opaziti. Prizadeta je celotna jata. Pogin je višji pri mlajših živalih – lahko doseže tudi 90 %, pri starejših pa je nižji, pogine jih do 50 %.

Mezogeni sevi povzročajo blažje klinične znake. Živali so neješčje, kihajo, pojavi se tudi rumenozelena driska, nesnost pa se zniža. Živčni znaki se lahko pojavijo šele po dveh tednih in to pretežno pri mladih živalih.

Za lentogeno obliko okužbe so značilne blage respiratorne motnje in padec nesnosti. Živali so neješčje, rahlo kihanje se sliši samo ponoči. Po preboleli bolezni se nesnost povrne na prejšnjo raven.

Pri golobih je klinična slika podobna tisti pri kokoših. Živali so potrte, perje je nasršeno, opazna je neješčnost. V sedmih dneh po okužbi se pojavijo živčni znaki: ohromelost nog in kril, tortikolis in tremor, hkrati pa tudi poliurija. Oboli tudi 70 % živali v jati, smrtnost pa lahko doseže 20 %. Za okužbo so bolj občutljive mlade živali, še posebej v starosti, ko nimajo več maternalnih protiteles.

### **2.2.2 Patologija**

Pri perakutnem poteku AKK pogosto ne najdemo patološko anatomskih sprememb. Pri akutnem poteku AKK pogosto ugotavljamo krvavitve v prebavilih (žlezovnik, slepo črevo in debelo črevo) in na ileocekalnih tonzilah. Na dihalih so spremembe locirane predvsem na sapniku, kjer najdemo krvavitve in polnokrvnost sapnika, lahko je prisoten tudi aerosakulitis. Pogosto je pri živalih v nesnosti najti ooforitis in hemoragične stigme na foliklih. Na živčnem sistemu ne najdemo nobenih vidnih sprememb.

Mikroskopske spremembe so vidne v možganih (negnojni encefalomyelitis z degeneracijo nevronov), limfatičnih organih (limfopenija, nekrotična žarišča v vranici, fokalne nekroze limfocitov v burzi Fabricii in timusu), prebavnem traktu (hemoragično-nekrotične spremembe v limfatičnem tkivu črevesja) in dihalih (izguba ciliarnega epitela sapnika, hiperemija in edem parabronhov).

## **2.2.3 Laboratorijska diagnostika**

### **2.2.3.1. Vzorci**

Za pravilno in hitro diagnostiko so potrebni pravilno odvzeti in dostavljeni vzorci. Pomembno je, da pri odvzemu in transportu vzorcev upoštevamo vse varnostne ukrepe, da preprečimo širjenje infekcije ter kontaminacijo vzorcev.

#### **2.2.3.1.1. Vrste vzorcev**

Ob klinično zaznavnem izbruhu so najprimernejši vzorci poginjene ali evtanazirane živali. Velike koncentracije virusa se nahajajo v možganih, ledvicah, vranici, pljučih, sapniku, kloaki in iztrebkih obolelih ali poginjenih živali. Vzorci, primerni za izolacijo povzročitelja, so tako praktično vsi organi poginjenih živali. V preiskave je potrebno poslati najmanj 5 poginjenih ali klinično bolnih evtanaziranih živali. Primerni vzorci so tudi brisi kloake in sapnika, pa tudi iztrebki, če so živali majhne in bi jih z odvzemom brisa poškodovali.

Posredno lahko okužbo dokažemo tudi s serološkimi preiskavami, še posebej, če živali niso bile cepljene. Za serološke preiskave je treba odvzeti iz večjih jat perutnine najmanj 20 vzorcev krvi iz posameznega objekta, v manjših rejah pa vsem živalim.

#### **2.2.3.2. Pošiljanje vzorcev v laboratorij**

Vzorci je treba nemudoma dostaviti v diagnostični laboratorij. Pri transportu se morajo upoštevati varnostni ukrepi, s katerimi se prepreči širjenje infekcije in kontaminacija vzorcev.

Odvzete vzorce nepredušno zapremo v ustrezno embalažo in jih damo v vrečko, ki jo prav tako nepredušno zapremo ter razkužimo njeno zunanost. Vzorce je treba hraniti in poslati v diagnostični laboratorij v hladilni torbi pri cca +4°C znotraj 24 ur po odvzemu vzorcev.

Prevoz perutnine ali trupel z gospodarstva do secirnice opravi VHS. Pred odhodom z gospodarstva je treba zagotoviti, da je vozilo nepropustno zaprto in da se izvede razkužitev vozila in oseb.

#### **2.2.3.2.1. Pakiranje vzorcev**

Po odvzemu se vzorce zapakira v tri sloje embalaže na naslednji način:

1. prvi sloj embalaže: vzorci morajo biti shranjeni vodooodpornih in nepredušno zaprtih posodah ali vrečkah. Vsaka posoda oziroma vrečka mora biti jasno označena z nalepko ali ekvivalentom, na kateri so navedeni podatki o reji in vzorcu. Za označevanje moramo uporabiti vodo odporne nalepke in pisala. Posode oziroma vrečke morajo biti nepredušno zaprte in vsaka posebej zavita, da se prepreči stik z drugimi posodami. Stični robovi pokrova in posode ter zamaška in epruvete morajo biti dodatno zalepljeni z lepilnim trakom.
2. drugi sloj embalaže: predstavlja večja skupna posoda oziroma vrečka, v katero spravimo vse posode z vzorci. Ta je lahko plastična ali kovinska in mora biti odporna na mehanske poškodbe. Notranjost mora biti obložena z vpojnim materialom, ki lahko vsrka morebitno tekočino, ki bi iztekla iz manjših posod z vzorci. Zunanost posode oziroma vrečke se razkuži.
3. tretji sloj embalaže: drugi sloj embalaže (skupno posodo) s posameznimi vzorci moramo postaviti še v eno dodatno transportno posodo (ohlajena hladilna torba z ledom ali hladilnimi telesi), katere zunanost moramo po pakiranju razkužiti.

Na transportno posodo na nalepko napišemo naslovnika in pošiljatelja.

#### 2.2.3.2.2. Spremni dopis

Vzorci mora spremljati spremni dopis za analizo. Spremni dopis se kreira preko računalniške aplikacije EPI v Centralnem informacijskem sistemu UVHVVR, za katero je treba imeti vstopno geslo (<https://www.gov.si/zbirke/storitve/sistem-za-spremljanje-porocanje-in-obvescanje-o-boleznih-zivali-aplikacija-epi/>). V imenovani spletni aplikaciji se v sklopu Diagnostične preiskave kreira zapisnik ZOVT - splošni, v katerega se vnese vse zahtevane podatke o imetniku, vzorčevalcu, datumu vzorčenja, vrsti živali, materialu za preiskavo in zahtevani preiskavi.

Če vzorčevalec razpolaga tudi z drugimi podatki, ki niso zahtevani ob samem vnosu, navede take podatke pod OPOMBE pred zaključevanjem zapisa ZOVT - splošni v aplikaciji EPI.

Navodila za vrsto in način vnosa v EPI program so dostopna na zunanji spletni strani UVHVVR <https://www.gov.si/zbirke/storitve/sistem-za-spremljanje-porocanje-in-obvescanje-o-boleznih-zivali-aplikacija-epi/>.

Vzorci za serološko preiskavo ter izolacijo in tipizacijo virusa se pošljejo na naslov:

Univerza v Ljubljani  
Veterinarska fakulteta  
Nacionalni veterinarski inštitut  
Inštitut za perutnino, ptice, male sesalce in plazilce  
Laboratorij za diagnostiko kužnih bolezni perutnine in ptic  
Nacionalni referenčni laboratorij za atipično kokošjo kugo  
SI – 1000 Ljubljana, Gerbičeva 60  
Lokacija laboratorija: Cesta v Mestni log 47, Ljubljana

#### 2.2.3.3. ***Diagnostične metode***

##### 2.2.3.3.1. Direktni dokaz virusa AKK

###### 2.2.3.3.1.1. *Izolacija virusa AKK na kokošjih embriih*

Izolacija virusa temelji na inkubaciji preiskovanega vzorca na 9 do 11 dni starih kokošjih embriih, ki izvirajo iz jate proste protiteles proti AKK. Priporočljivi vzorci za izolacijo virusa so vsi prej naštetih organi, brisi, feces ali vsebina prebavnega trakta. Če je virus prisoten v vzorcu, se bo namnožil v alantoisni tekočini inokuliranega jajca. Prisotnost virusa lahko povzroči tudi zamiranje embrijev. Inokulirana jajca se inkubirajo najmanj 4 dni. Potem se pobere alantoisna tekočina in se testira na prisotnost hemaglutinacijske aktivnosti. Če je rezultat negativen, se opravita še dve pasaži.

Alantoisno tekočino s hemaglutinacijsko aktivnostjo je treba testirati v testu inhibicije hemaglutinacije s specifičnimi poliklonalnimi protiserumi za APMV-1.

Vsi izolati se pošljejo v Central Veterinary Laboratory, New Haw, Weybridge, Surrey KT 15 3NB, UK (Community Reference Laboratory) v nadaljnjo tipizacijo in identifikacijo.

Laboratorij mora imeti ves čas na razpolago primerna embrionirana kokošja jajca.

###### 2.2.3.3.1.2. *Dokaz genoma virusa AKK z metodo PCR*

Metoda polimerazne verižne reakcije (PCR) se uporablja za dokaz virusnega genoma (virusne nukleinske kisline) v vzorcih krvi, tkiva ali organov. Majhen odsek virusne RNK se prepiše v DNK fragment, ki ga pomnožimo z metodo PCR. Ker sama metoda PCR določa le virusni genom, lahko dobimo pozitiven rezultat tudi takrat, ko v vzorcu ni prisoten infektivni virus.

#### 2.2.3.3.2. Dokaz patogenosti virusa

Za končno potrditev diagnoze je treba določiti patogenost virusa z biološkim poskusom na enodnevnih piščancih, prostih protiteles proti APMV-1, s testom ugotavljanja intracerebralnega indeksa patogenosti (ICPI).

Patogenost izolata predvidimo tudi z analizo zaporedja aminokislin okoli cepnega mesta proteina F0. Visoko virulentni sevi AKK imajo vsaj eno bazično aminokislino (arginin, R ali lizin, K) na mestih 116 in 115, na mestu 117 fenilalanin (F) in na mestu 113 bazično aminokislino arginin.

#### 2.2.3.3.3. Indirektni dokaz virusa AKK

Pri indirektnih testih dokazujemo v serumu živali protitelesa proti virusu AKK.

##### 2.2.3.3.3.1. *Dokaz specifičnih protiteles s testom inhibicije hemaglutinacije*

HI test temelji na določitvi protiteles proti virusu APMV-1 v serumu preiskovane živali. Priporoča se za serološke preiskave pri posamezni živali in tudi na celotni reji. Kadar je reja manjša od 20 živali, se preišče vse, kadar je večja, se opravi test na vzorcu serumov 20 živali. HI titer je najvišja razredčitev seruma, ki povzroči popolno inhibicijo 4 enot virusa.

Laboratorij mora imeti vedno na zalogi reagente za preiskavo vsaj 1000 krvnih vzorcev na prisotnost protiteles proti virusu AKK.

### 2.2.4 **Odpornost in imunost**

#### 2.2.4.1. **Imunost**

Okužba dovzetnih živali z virusom AKK sproži nastanek specifičnih protiteles. Protitelesa se prenašajo na potomce. Maternalna protitelesa ščitijo pred poginom v prvih dneh starosti, vendar ne pred okužbo z virusom AKK. Okužene živali virus tudi izločajo.

#### 2.2.4.2. **Aktivna imunost in cepljenje**

Za cepljenje perutnine proti AKK se uporabljajo atenuirana ali inaktivirana cepiva, ki vsebujejo lentogene seve APMV-1. Uporabljamo le tista atenuirana cepiva, ki vsebujejo seve z ICPI, enakim ali nižjim od 0,4. Metode cepljenja so različne: cepivo je mogoče dajati v vodi za pitje, okulonazalno, po sprej ali aerosol metodi. Cepljenje z atenuiranimi cepivi stimulira celično in humoralno imunost.

Glede na metodo cepljenja z atenuiranimi cepivi so možni tudi stranski učinki, kot npr. blage respiratorne motnje, slabša ješčnost in padeč nesnosti. Negativni učinki so pogostejši po cepljenju po sprej in še zlasti po aerosol metodi, pojavijo pa se predvsem takrat, ko so živali okužene še z drugimi povzročitelji respiratornih bolezní ali kadar so pogoji v reji slabi. Cepljenje z inaktiviranimi cepivi se uporablja po predhodni imunizaciji z atenuiranimi cepivi ali istočasno. Živali cepimo individualno, subkutano (sc) ali intramuskularno (im). Na tak način dosežemo pri večini živali v jati dober in dolgotrajen imunski odgovor.

## **3 SUM NA AKK**

### **3.1 POSTAVITEV SUMA**

#### **3.1.1 Klinični sum**

Imetnik živali, ki posumi, da je perutnina obolela ali poginila zaradi AKK, to takoj sporoči veterinarju veterinarske organizacije (v nadaljnjem besedilu: veterinar). Veterinar mora nemudoma obiskati gospodarstvo in opraviti pregled živali. Če sum na AKK potrdi, o tem preko dežurne telefonske številke takoj obvesti GU UVHVVR (DSNB), v največ 24 urah pa pošlje obvestilo na predpisanem obrazcu iz Pravidnika o BŽ (v nadaljnjem besedilu: predpisani obrazec) še preko faksa ali elektronske pošte. Veterinar s pisnim navodilom določi imetniku živali ukrepe, s katerimi se preprečuje širjenje AKK z gospodarstva:

- prepoved premikov živali in proizvodov;
- omejitve gibanja ljudi oziroma živali (imetnik mora zavarovati objekt, v katerem se nahajajo živali, sumljive na AKK, tako da do njih ne morejo drugi ljudje oziroma živali);
- prepoved odvoza trupel živali.

Veterinar ostane na gospodarstvu in počaka prihod uradnega veterinarja oziroma strokovne skupine. Če gospodarstvo zaradi kakršnega koli vzroka zapusti, mora ravnati odgovorno in ne sme obiskati drugega gospodarstva s perutnino ali pticami, prav tako pa mora izvesti vse potrebne ukrepe, da sam ne predstavlja vira širjenja bolezni.

Če na AKK posumi uradni veterinar, obvesti GU UVHVVR (DSNB) preko dežurne telefonske številke, v največ 24 urah pa pošlje obvestilo na predpisanem obrazcu še preko faksa ali elektronske pošte in izvede oziroma odredi vse predpisane ukrepe.

#### **3.1.2 Sum v laboratoriju**

Sum na AKK se lahko postavi tudi v diagnostičnem laboratoriju na podlagi rezultata laboratorijske preiskave, ki ni negativen. V tem primeru mora diagnostični laboratorij o sumu na AKK obvestiti GU UVHVVR (DSNB) po telefaksu ali elektronski pošti na predpisanem obrazcu (po predhodni najavi po telefonu preko dežurne telefonske številke).

#### **3.1.3 Sum na klavnici**

##### **3.1.3.1. Sum ob pregledu pred klanjem**

Uradni veterinar mora po tem, ko postavi sum na bolezen:

- obvestiti glavni urad UVHVVR;
- poslati na preiskavo vzorce sumljive perutnine;
- preprečiti dostop do klavnice in izhod iz nje, prav tako pa omejiti vstop in izstop iz obrata;
- odrediti prepoved klanja sumljive perutnine, dokler se vse meso poprej zaklane perutnine ne uskladišči v hladilnice; zakol sumljive perutnine se dovoli pod posebnimi pogoji (nadzor odpadkov in ločeno shranjevanje trupov sumljive perutnine);
- če se postavi sum pri perutnini na enem od prevoznih sredstev, se šteje, da je sumljiva vsa perutnina, ki prihaja z določenega gospodarstva;
- prepovedati nadaljnji dovoz perutnine v klavnico – v klavniški depo se lahko pripelje le sumljivo perutnino, ki je že naložena oziroma je na poti v klavnico, ostalo perutnino se preusmeri v drugo klavnico;



- omejiti gibanje osebja v klavnici in smiselno odrediti druge ukrepe, ki se izvajajo ob sumu.

Po razkladanju živali, pri katerih obstaja sum na AKK, mora nosilec dejavnosti zagotoviti čiščenje in razkuževanje prevoznega sredstva in razkladalne rampe v skladu z navodili uradnega veterinarja.

Po zaključku klanja je treba klavno linijo, opremo, pribor ter delovna oblačila in obutev razkužiti v skladu z navodili uradnega veterinarja.

Trupi in organi perutnine, pri kateri obstaja sum na AKK, se do končne odločitve DSNB zadržijo v hladilnicah.

### **3.1.3.2. Sum ob pregledu na liniji klanja**

Uradni veterinar mora po tem, ko postavi sum na AKK:

- ustaviti nadaljnje klanje perutnine, končati z zakolom perutnine, ki je že na liniji klanja in počakati na nadaljnja navodila DSNB;
- odrediti oziroma izvesti ukrepe, navedene v prejšnji točki;
- odrediti ločeno skladiščenje trupov in drobovine, dokler sum ni ovržen oziroma do končne odločitve DSNB;
- odrediti temeljito čiščenje in razkuževanje klavnice ter delovnih oblačil pred klanjem ostale perutnine, ki še čaka na zakol.

## **3.2 POSTOPEK IN UKREPI OB SUMU**

V čim krajšem času po prejetju obvestila o sumu na AKK se sestane DSNB, ki ga skliče in vodi generalni direktor UVHVVR. DSNB prouči situacijo in obvesti direktorja pristojnega OU UVHVVR o nadaljnjem delu.

Po prijavi suma na AKK uradni veterinar nemudoma obišče sumljivo gospodarstvo in na njem opravi pregled. Če gre za prvi primer suma na AKK v državi, lahko opravijo pregled gospodarstva člani strokovne skupine. Ob obisku gospodarstva je potrebno upoštevati ukrepe iz točke 13.6.

Če se na podlagi pregleda suma ne da ovreči, uradni veterinar na gospodarstvu odredi oziroma izvede ukrepe iz 5. člena Pravilnika o AKK.

### **3.2.1 Epizootiološka poizvedba**

Uradni veterinar izvede epizootiološko poizvedbo na obrazcu iz priloge tega načrta ukrepov (točka 13.7.1). Na podlagi rezultatov poizvedbe se lahko DSNB odloči za dodatne ukrepe, npr. za ukrepe iz 6. člena Pravilnika o AKK, usmrtitev perutnine, da se izključi sum ali potrdi AKK.

## **3.3 TRAJANJE UKREPOV**

Ukrepi ob sumu trajajo, dokler niso znani rezultati preiskav, na podlagi katerih UVHVVR potrdi AKK ali ovrže sum.

Če je sum ovržen, izda uradni veterinar odločbo, s katero prekliče vse ukrepe.

## **4 POTRDITEV AKK**

### **4.1 UKREPI NA GOSPODARSTVU**

Na podlagi kliničnih znakov in rezultatov preiskav UVHVVR potrdi AKK na gospodarstvu.

NVI o rezultatih laboratorijskih preiskav takoj po telefonu (DSNB številka) in telefaksu obvesti GU UVHVVR.

Po potrditvi AKK uradni veterinar odredi oziroma izvede poleg ukrepov iz 5. člena Pravilnika o AKK še ukrepe iz 6. člena Pravilnika o AKK. Nekateri ukrepi, ki se odredijo na gospodarstvu po potrditvi AKK, so:

- usmrtitev živali in odstranitev trupel,
- preiskava izvora bolezni in možno širjenje,
- sledenje proizvodov z okuženega gospodarstva in njihovo uničenje,
- čiščenje in razkuževanje.

Ukrepi so namenjeni predvsem preprečevanju izločanja virusa preko okuženih živali, preprečevanju prenosa virusa z živalmi, proizvodi, nastilom, gnojem oziroma preko ljudi, prevoznih sredstev, opreme, ipd. na druga gospodarstva, preprečevanju vnosa živali, ki bi se lahko okužile na gospodarstvu in preprečevanju obstoja virusa na gospodarstvu.

Če je bila perutnina v času inkubacijske dobe (21 dni pred potrditvijo bolezni) zaklana, je treba meso izslediti in neškodljivo uničiti.

Če je gospodarstvo sestavljeno iz več proizvodnih enot, lahko uradni veterinar, v skladu s 7. členom Pravilnika o AKK, za zdrave jate na okuženem gospodarstvu odobri odstopanje od ukrepov iz drugega odstavka 6. člena Pravilnika o AKK.

Za kontaktna gospodarstva odredi uradni veterinar ukrepe iz 9. člena Pravilnika o AKK.

### **4.2 UKREPI NA KLAVNICI**

Uradni veterinar v skladu z navodili DSNB po uradni potrditvi AKK odredi:

- neškodljivo uničenje trupov in drobovine okužene perutnine ter trupov in drobovine perutnine, ki bi lahko bila v stiku z okuženo perutnino;
- čiščenje in razkuževanje klavnice ter delovnih oblačil in obutve.

Prevozna sredstva, s katerimi je bila pripeljana okužena perutnina, se očisti in razkuži v skladu z navodili uradnega veterinarja. Določen čas (72 ur) se teh prevoznih sredstev ne sme uporabljati za prevoz dovzetnih živali.

### **4.3 OKUŽENO IN OGROŽENO OBMOČJE**

Po potrditvi AKK se, v skladu z 10. členom Pravilnika o AKK, okoli okuženega gospodarstva določi:

- okuženo območje s polmerom najmanj 3 km,
- ogroženo območje s polmerom najmanj 10 km.

Na okuženem območju se izvajajo ukrepi iz 11. člena Pravilnika o AKK, na ogroženem območju pa se izvajajo ukrepi iz 12. člena Pravilnika o AKK.

## **5 LOKALNO SREDIŠČE ZA NADZOR BOLEZNI**

### **5.1 ODPRTJE LSNB**

Za uspešno izvajanje nadzora nad AKK na lokalni ravni, glede na potrebe, ustanovi generalni direktor UVHVVR LSNB. LSNB je lociran na sedežu OU UVHVVR, po potrebi pa lahko generalni direktor UVHVVR v kraju pojava bolezni oziroma njegovi bližini ustanovi tudi začasni LSNB.

Na lokalni ravni je za pripravljenost in nadzor nad AKK odgovoren direktor OU UVHVVR. LSNB vodi uradni veterinar, ki ga določi DSNB s soglasjem direktorja OU UVHVVR. Vodja LSNB poroča DSNB in direktorju OU UVHVVR.

Na ozemlju Slovenije je 10 OU UVHVVR. Seznam naslovov in telefonskih števil OU UVHVVR je naveden pod točko 13.1, zemljevid s prikazom območij OU pa se nahaja pod točko 13.5.1 tega načrta ukrepov.

#### **5.1.1 Naloge LSNB**

Glavne naloge, ki jih ima LSNB, so:

- usmerjanje in izvajanje lokalne strategije nadzora ob pojavu bolezni,
- odrejanje ukrepov ter nadzor nad omejitvami gibanja in vsemi ostalimi ukrepi in postopki na okuženem gospodarstvu oziroma na območjih z omejitvami,
- povezava z NVI glede odvzema, pakiranja in prevoza vzorcev,
- povezava s policijo, lokalnimi upravnimi organi, kmetijskimi in trgovskimi organizacijami, zbirališči, sejmi, trgi, klavnicami, obdelovalnimi in predelovalnimi obrati ter obrati za predelavo ŽSP,
- priprava in izpeljava epizootioloških poizvedb v sodelovanju z DSNB in strokovno skupino,
- urejanje izplačila odškodnin za imetnike,
- obveščanje prebivalstva.

#### **5.1.2 Oprema LSNB**

Za potrebe LSNB se na OU UVHVVR zagotovi prostor, v katerem bodo potekale aktivnosti glede odrejanja in izvajanja ukrepov ob pojavu AKK. LSNB javi DSNB stacionarno in mobilno telefonsko številko, preko katere poteka komunikacija.

Vsak OU UVHVVR ima podobno opremo kot DSNB, ki mora zajemati vsaj naslednje:

- komunikacijska sredstva, vključno s statičnimi in mobilnimi telefoni ter telefaksom;
- računalnike, povezane z DSNB, diagnostičnimi laboratoriji in drugimi organizacijami (internet, elektronska pošta);
- računalniško podprt sistem za identifikacijo gospodarstev s perutnino ter njihova lokacija ali v obliki dokumentov na papirju, če tak sistem še ni vzpostavljen;
- tiskalnike za računalnike;
- fotokopirne stroje;
- zemljevide v merilu 1:50.000, ki pokrivajo območje OU UVHVVR.

### 5.1.3 Obveščanje

Vodja LSNB mora zagotoviti, da so o ukrepih obveščeni vsi, ki se nahajajo v celoti ali delno na okuženem oziroma ogroženem območju: predstojniki policijskih postaj, lokalne skupnosti (občine), območne enote NVI (regionalni laboratoriji) in veterinarske organizacije s koncesijo.

Obvestilo o ukrepih je treba poslati tudi drugim osebam in organizacijam, ki morajo vedeti za omejitve gibanja in premikov:

- upravljavci cestnega omrežja (cestno, komunalno podjetje);
- vsi znani prevozniki živali;
- organizacije kmetov;
- klavnice;
- predelovalni obrati;
- trgovske organizacije na območju;
- organizatorji sejmov, ki delujejo na območju;
- kooperanti;
- pooblaščenice organizacije za izvajanje DDD;
- proizvajalci in dobavitelji krme.

En izvod odločbe, ki predpisuje ukrepe, je treba poslati v vednost DSNB.

Vse osebe in organizacije, ki so bile obveščene o uvedbi ukrepov, je treba čim hitreje obvestiti tudi o ukinitvi ukrepov.

## 5.2 PRIPRAVA NAČRTA UKREPOV NA LOKALNEM NIVOJU

Z namenom, da se zagotovi hitro ukrepanje ob pojavu AKK, mora imeti vsak OU UVHVVR pripravljen načrt ukrepov na lokalnem nivoju, ki zagotavlja hitro navezovanje stikov z ljudmi in organizacijami, za kar je potrebna vrsta podatkov. V lokalnih načrtih je potrebo podatke tudi posodabljanje (letno oziroma po potrebi). V ta namen direktor OU UVHVVR določi osebo, ki skrbi tako za posodabljanje podatkov kot za preverjanje opreme, ki je na razpolago na OU. Za lokalni načrt ukrepov so potrebni vsaj naslednji podatki oziroma sezname s podatki:

### **a. Sezname lokacij, na katerih se nahaja perutnina oziroma ptice v ujetništvu**

1. seznam lokacij, na katerih se nahajajo registrirane reje perutnine oziroma ptic;
2. seznam lokacij, na katerih se zbirajo oziroma predelujejo perutninski proizvodi (sortirnice za jajca, valilnice, klavnice);
3. seznam ljubiteljskih rej perutnine (podatke so dolžna posredovati društva rejcev malih živali);
4. seznam zoo-trgovin, sejmišč in razstavišč, na katerih se prodaja oziroma razstavlja perutnina.
5. seznam prevoznikov živih živali - registrirani prevozniki za prevoz perutnine.

Sezname morajo po potrebi vsebovati za vsako od lokacij naslednje podatke (tako v elektronski kot papirni obliki): imetnik živali (naslov, telefonska številka, številka mobilnega telefona, elektronska pošta, številka faksa), vrsto živali ter število jat in živali. Sezname so dopolnjeni tudi z zemljevidi, na katerih so natančno prikazane vse lokacije. Priporočljivi so tudi podatki o možnostih izvedbe zapore gospodarstva glede na lokacijo (objekt na samem, v naselju, ...).

### **b. Sezname oseb in organizacij za pomoč pri ukrepanju**

1. seznam strokovnih in administrativnih delavcev, ki so imenovani v LSNB in je dopolnjen s podatki o lokaciji in opremi LSNB;
2. seznam vseh veterinarskih organizacij in veterinarskih delavcev (veterinarjev, veterinarskih tehnikov in higienikov NVI);

3. seznam organizacij s koncesijo za izvajanje DDD;
4. seznam dobaviteljev CO<sub>2</sub>, polietilenskih folij in podobnega materiala za izvedbo usmrtnice perutnine;
5. nabor potencialne delovne sile za izvedbo ukrepov (razni komunalni delavci ipd., gradbena podjetja);
6. seznam kontaktnih oseb izpostave Uprave RS za zaščito in reševanje ter vseh kontaktnih oseb, ki so jih dale po občinah izpostave Uprave RS za zaščito in reševanje;
7. seznam vseh gasilskih in policijskih postaj;
8. seznam (poimenski) ostalih delavcev za pomoč pri izvajanju ukrepov na gospodarstvu – seznam so dolžni predložiti večji rejci (podjetja).

Seznami morajo vsebovati naslednje podatke: poštno naslove, naslove za elektronsko pošto, telefonske številke, številke faksov, številke mobilnih telefonov. Seznami morajo biti dopolnjeni s podatki o usposabljanjih za ukrepanje ob pojavu AKK.

#### **c. Seznam zaščitne in ostale opreme za primer izbruha**

Seznam mora vsebovati podatke o vsej razpoložljivi opremi s podatki o roku uporabe in lokaciji skladiščenja opreme (če je drugačna od lokacije OU UVHVVR). Upoštevati je treba tudi opremo, ki je potrebna za delovanje samega LSNB. Navedene morajo biti osebe, ki so zadolžene za kontrolo opreme.

#### **d. Seznam možnih lokacij za zakop trupel živali in odlagališč odpadkov**

Seznam mora vsebovati natančne lokacije in mora biti dokumentiran z zemljevidi. Podatke posredujejo predstavniki lokalnih skupnosti.

#### **e. Seznam možnih lokacij za vzpostavitev dezinfekcijskih točk**

Možne lokacije se določijo glede na prometnice, upoštevati je potrebno tudi dostop do vode, elektrike, ....

## **6 UKREPI PRI RAZMNOŽEVANJU ŽIVALI**

### **6.1 UKREPI NA GOSPODARSTVU**

Uradni veterinar na gospodarstvu z matičnimi jatami, na katerem je postavljen sum na AKK, prepove odvoz valilnih jajc. Če na sumljivem gospodarstvu ni ustreznega skladišča, uradni veterinar določi ustrezno skladišče za valilna jajca oziroma odredi prevoz jajc v obrat za proizvodnjo jajčnih izdelkov ali njihovo odstranitev.

Po potrditvi AKK uradni veterinar odredi, da se valilna jajca, ki so bila znesena in odpeljana z okuženega gospodarstva v času inkubacijske dobe (21 dni) izsledijo in neškodljivo uničijo.

Na okuženem gospodarstvu, na katerem so jate ločene (dve ali več ločenih jat), lahko uradni veterinar dovoli za zdrave jate odstopanja od navedenih ukrepov, če potrdi, da so jate med seboj popolnoma ločene glede prostorov, reje in krmljenja, tako da je onemogočeno širjenje bolezni z ene jate na drugo. Če uradni veterinar dovoli odstopanja, se določeni ukrepi nanašajo le na tisti del gospodarstva, na katerem so okužene jate.

### **6.2 UKREPI V VALILNICI**

Če se sum bolezni postavi na enem od gospodarstev, ki oskrbujejo valilnico z valilnimi jajci, uradni veterinar v valilnici odredi:

- prepoved valjenja in odstranitev valilnih jajc, ki so bila znesena na sumljivem gospodarstvu in še niso bila vložena v valilnike;
- ločeno pobiranje in ločeno zbiranje enodnevnih piščancev izvaljenih iz jajc, ki izvirajo s sumljivega gospodarstva;
- omejitev vseljavanja enodnevnih piščancev: enodnevne piščance, ki izvirajo od sumljivih jat, se vhlavlja po navodilih uradnega veterinarja in so pod uradnim nadzorom vsaj 21 dni;
- poostreno razkuževanje v valilnici: zlasti pomembno je temeljito razkuževanje prostorov za sprejem jajc, predvalilnikov, valilnikov in prostorov za odpremo enodnevnih piščancev, ki izvirajo iz sumljivih jat;
- poostreno razkuževanje prevoznih sredstev in embalaže za jajca, zlasti tistih, s katerimi so se prevažala jajca s sumljivega gospodarstva oziroma uporaba embalaže za enkratno uporabo;
- uporabo razkužil v skladu z navodili DSNB (v valilnici naj se uporabljajo razkužila, ki ne škodujejo opremi).

Po potrditvi AKK uradni veterinar odredi, da se valilna jajca, ki so bila znesena in odpeljana z okuženega gospodarstva v času najdaljše inkubacijske dobe (21 dni) izsledijo in uničijo, oziroma da je že izvaljena perutnina pod nadzorom uradnega veterinarja.

## 7 OCENJEVANJE ŠKODE

V skladu s 46. in 47. členom Zakona o veterinarstvu pripada imetniku živali odškodnina za pokončane ali zaklane živali ter uničene predmete oziroma surovine zaradi uresničevanja ukrepov za zatiranje določenih bolezni živali. Odškodnina mora biti izplačana v čim krajšem možnem času in se določi po tržni vrednosti živali, predmetov oziroma surovin.

V skladu s Pravilnikom o odškodninah na področju veterinarstva (Uradni list RS, št. 105/07 in 57/15) je treba živali, predmete oziroma surovine pred uničenjem oceniti. Uradni veterinar določi cenilca, ki oceni tržno vrednost živali, predmetov oziroma surovin. Cenilec mora podati cenitveno poročilo uradnemu veterinarju v času, ki ga je le-ta določil.

Zakol oziroma pokončanje živali, uničenje predmetov in surovin se vrši v prisotnosti uradnega veterinarja. O tem dejanju v postopku in o vseh važnejših ugotovitvah se sestavi zapisnik, ki je dokaz, da ukrep ni bil le odrejen, ampak tudi izvršen.

Postopek za izplačilo odškodnine se uvede na zahtevo imetnika živali, ki vloži pri pristojnem OU UVHVVR. Uradni veterinar mora ves čas postopka sproti ugotavljati, ali je imetnik živali izpolnil vse pogoje za izplačilo odškodnine.

O tem, ali se odškodnina izplača ali ne in o višini odškodnine, odloči uradni veterinar z odločbo.

Zoper odločbo o višini odškodnine ni dovoljena pritožba niti upravni spor. Imetnik živali lahko v 30 dneh od prejema odločbe predlaga pristojnemu sodišču, da odmeri odškodnino v nepravdnem postopku. Zoper odločbo uradnega veterinarja o tem ali so izpolnjeni pogoji za izplačilo odškodnine ali ne, pa ima stranka pravico pritožbe v roku 8 dni od vročitve le-te.

## **8 USMRTITEV ŽIVALI IN ODSTRANJEVANJE TRUPEL**

### **8.1 SPLOŠNO**

Usmrtitev živali odredi uradni veterinar z odločbo, v kateri predpisuje ukrepe iz 5. člena Pravilnika o AKK. Ukrep izda na podlagi potrditve bolezni in posvetovanja z DSNB. Če pristojni uradni veterinar ni obenem tudi vodja LSNB, mora ukrepe uskladiti tudi z njim. Pri usmrtitvi je treba upoštevati določbe 18. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1099/2009 z dne 24. septembra 2009 o zaščiti živali pri usmrtitvi (UL L št. 303 z dne 18. 11. 2009).

Vodja LSNB mora poskrbeti za zadostno število veterinarjev in delavcev, s pomočjo katerih je mogoče zagotoviti ustrezen način usmrtitve s humanimi metodami in nadzor nad njim. Delavci morajo dobiti navodila, da ne smejo začeti, dokler ni navzoč veterinar.

Običajno naj bi bil en veterinar odgovoren za največ tri delavce, ker mora biti navzoč na vsakem kraju usmrtitve. Delavci, ki jih v ta namen lahko aktiviramo, so lahko veterinarski higieniki, veterinarski tehniki iz veterinarskih organizacij ter delavci, ki delajo v klavnicah.

Kadar je na okuženem gospodarstvu več kot en veterinar, mora biti eden od njih imenovan za odgovornega.

Usmrtitev mora biti urejena tako, da se opravlja pri dnevni svetlobi. Če je potrebno delo nadaljevati tudi ponoči, se to lahko opravlja le ob ustrezni razsvetljavi.

Na voljo mora biti zadostno število delavcev in pomočnikov, da se prepreči zamude pri izvedbi.

Odgovorni veterinar odloča ali naj se živali usmrtijo v zaprtem prostoru ali na prostem. Kadarkoli je mogoče, naj se izvaja na neprepustni površini.

Usmrtitve se mora vedno izvajati na human način. Oprema za humano usmrtitev mora biti redno vzdrževana.

Preden veterinar zapusti okuženo gospodarstvo, mora biti prepričan, da so vse živali mrtve.

Delavci morajo biti opremljeni z zaščitno obleko in gumijastimi škornji.

Po usmrtitvi in uničenju trupel je treba izpolniti obrazec iz točke 13.7.4 – dnevno poročilo veterinarja in ga nemudoma posredovati LSNB oziroma DSNB.

Da se prepreči nadaljnje širjenje virusa, je zelo pomembno čim hitreje oceniti in usmrtiti vso okuženo perutnino in perutnino v isti skupini, objektu oziroma na gospodarstvu.

Usmrtitev izvajajo za to usposobljeni delavci, ki morajo biti posebej izbrani po svoji učinkovitosti in sposobnosti.

Veterinarji ne usmrtijo živali sami, razen v primerih, ko:

- a) usposobljeni delavci niso na voljo ali niso na voljo dovolj hitro;
- b) DSNB izda navodilo, da se perutnina usmrti v diagnostične namene.

Kadar je treba usmrtiti perutnino v hlevih, je treba okna in vrata hleva zapreti in izključiti ventilatorje, ki sesajo zrak iz prostora.

### **8.2 USMRTITEV PERUTNINE**

Za usmrtitev perutnine se lahko uporabljajo naslednje metode:

- zaplinjenje z ogljikovim dioksidom (v kontejnerjih ali zaprtih prostorih);
- intrapulmonalna ali intravenozna aplikacija sredstev za evtanazijo;



- dekapitacija in dislokacija vratu;
- mehanične naprave za uničevanje jajc in dan starih piščancev;
- ubijanje z elektriko.

## **8.2.1 Plini za zaplinjenje**

1. ogljikov dioksid (CO<sub>2</sub>) 17,5 kg/1000 m<sup>3</sup>: prostor mora biti nasičen 30 minut, živali so usmrčene v 15 minutah;
2. ogljikov monoksid (CO) 8 kg/1000 m<sup>3</sup>: prostor mora biti nasičen 30 minut, živali so usmrčene v 15 minutah;
3. vodikov cianid (HCN) 3 kg/1000 m<sup>3</sup>: prostor mora biti nasičen 30 minut, živali so usmrčene v 4 minutah (ekstremno toksičen, uporabljati ga sme le izkušeno osebe).

### **8.2.1.1. Postopek s CO<sub>2</sub>**

Zaplinjenje s CO<sub>2</sub> je metoda za usmrnitev večine vrst perutnine, primerna za veliko število živali.

Živali morajo biti izpostavljene atmosferi z najmanj 30 % CO<sub>2</sub>, da pride do izgube zavesti, nato pa je potrebno najmanj 70 % CO<sub>2</sub>, da pride do smrti živali. Da to dosežemo, damo živali v kontejner, ki ga zapremo in dovajamo CO<sub>2</sub>, tako da koncentracija CO<sub>2</sub> doseže najmanj 70 %. Optimalni dotok CO<sub>2</sub> je, ko nadomestimo 20 % prostornine prostora na minuto. Da pride do smrti živali, jih pustimo izpostavljene vsaj 20 minut, medtem ko mlade živali, ki so tolerantne, pustimo izpostavljene vsaj 30 minut.

Živali lahko zaplinimo v kontejnerju ali objektu.

Za plinjenje je primeren kontejner, ki ga uporabljajo nekatere Enote NVI z oddelkom za patologijo. Kontejner je prirejen za praznjenje v kamion, s katerim koncesionar (KOTO) odvaža ŽSP na uničenje. Pri uporabi kontejnerja je pomembno, da ga predhodno napolnimo s plinom in počakamo, da je dosežena ustrezna koncentracija. Živali nalagamo po plasteh, pri čemer moramo pozorno spremljati, kdaj nastopi nezavest in smrt.

Pri plinjenju v objektu je pomembno, da ga zapremo in dobro zatesnimo odprtine. Površino, na kateri se nahajajo živali, čim bolj zmanjšamo.

Pred izpraznitvijo kontejnerja oziroma objekta je treba preveriti, če so živali mrtve. V primeru, da najdemo živali, ki kažejo znake življenja, jih usmrtimo z intrapulmonalno ali intravenozno aplikacijo sredstva za evtanazijo ali dislokacijo vratu.

## **8.3 ODSTRANJEVANJE IN UNIČEVANJE TRUPEL POGINULIH IN USMRČENIH ŽIVALI**

Trupla poginulih in usmrčenih živali je treba odstraniti in uničiti kar najhitreje. Podrobnejši postopki in posebnosti pri odstranjevanju in uničevanju trupel živali, ki so ali bi lahko bile okužene s povzročiteljem AKK, so opisani v nadaljevanju poglavja.

### **8.3.1 Zakonodaja in prevoz trupel**

V skladu z ZVMS (25., 26. in 27. člen), ŽSP uredbo, Uredbo o izvajanju uredbe (ES) o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 58/2011), Pravilnikom o zbiranju, prevozu, skladiščenju, ravnanju, uporabi in odstranjevanju živalskih trupel kot vrste živalskih stranskih proizvodov, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 122/07) in Uredbo o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s stranskimi živalskimi proizvodi kategorije 1 in 2 (Uradni list. RS, št. 134/2006 in 1/2010) so za odvoz trupel živali in ostalih živalskih stranskih proizvodov (v nadaljevanju: ŽSP) zadoženi NVI kot izvajalec javne

službe veterinarsko higienske službe (v nadaljnjem besedilu: VHS) in organizacije za odvoz odpadkov ŽSP s koncesijo – KOTO d.o.o. Kadar pri izkoreninjenju APK nastanejo večje količine trupel, lahko uradni veterinar odredi, da ta trupla prevzame neposredno KOTO d.o.o. in jih odpelje v predelovalni obrat kategorije 1 KOTO d.o.o., kjer potem NVI opravi morebitno vzorčenje.

### **8.3.2 Odločanje o vrsti odstranjevanja in uničenja trupel živali**

Način uničevanja se za vsak primer posebej določi po navodilih DSNB. Trupla poginulih in usmrčenih živali spadajo med ŽSP kategorije 2 in se z njimi postopa v skladu s 13. členom Uredbe 1069/2009 ES oziroma točko 1(e) 19. člena Uredbe 1069/2009 ES.

V skladu z Uredbo o načinu, predmetu in pogojih izvajanja gospodarske javne službe ravnanja s stranskimi živalskimi proizvodi kategorije 1 in 2 (Uradni list RS, št. 134/06, 1/10 in 22/16) in 22. členom Pravilnika o živalskih stranskih proizvodih, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 35/15 in 82/18) so v Sloveniji predvideni naslednji načini neškodljive odstranitve trupel poginulih in usmrčenih živali:

- odvoz, predelava in neškodljivo uničenje trupel v predelovalnem obratu ŽSP kategorije 1 oziroma 2 v skladu z določili ŽSP uredbe;
- zakop na vnaprej določenih lokacijah v bližini okuženih gospodarstev in na lokacijah, ki jih na predlog DSNB določi generalni direktor UVHVVR z odločbo;
- zakop ali sežig trupel na okuženem gospodarstvu.

Pri odločanju o možnostih odstranitve trupel poginulih živali je treba upoštevati posebnosti vsakega primera posebej, vendar ima prednost pri izbiri odstranitve in uničenja vedno odstranitev v predelovalnem obratu za ŽSP (kafilerija), saj predstavlja, razen prevoza, ki dodaja nekoliko večje tveganje za širjenje bolezni, optimalen način odstranitve in uničenja v kontroliranih in predvidljivih razmerah.

Kriteriji, ki jih je pri odločanju o vrsti odstranitve potrebno upoštevati, so:

- dostopnost do območja, kjer se je pojavila AKK,
- hitrost širjenja bolezni in razširjenost na območju, v državi ali njeni okolici,
- število in kategorija živali, namenjenih odstranitvi, ob upoštevanju kapacitete predelovalnega obrata kategorije 1 in 2,
- število in vrsta ustreznih prevoznih sredstev,
- ocena tveganja za okolje.

### **8.3.3 Prevoz**

Vozila, ki se uporabljajo pri prevozu trupel, morajo biti zaprta, nepropustna in primerna za popolno razkuževanje in dezinsekcijo. Pri prevozu morajo biti izpolnjena določila, predpisana v ŽSP uredbi. Poleg komercialnega dokumenta, določenega v ŽSP uredbi, mora ob pojavu ali sumu bolezni prevoz živalskih trupel in odpadkov spremljati tudi listina o prevozu nevarnega blaga.

Prevoz trupel opravljata s svojimi prevoznimi sredstvi VHS in KOTO d.o.o., odvisno od količine trupel.

### **8.3.4 Oprema**

Osebe, ki delajo s trupli, morajo nositi ustrezno zaščitno obleko, obutev in opremo, ki jo je mogoče razkužiti. Na kraju uničevanja trupel je treba nemudoma po uničenju opraviti temeljito razkuževanje objektov, ljudi, vozil, opreme in pribora. Del zaščitne opreme je dostopen na UVHVVR.

V skladu z določili državnega načrta zaščite in reševanja ob množičnem pojavu bolezni živali v RS imajo uradni veterinarji UVHVVR ob izbruhu AKK dostop do opreme, potrebne za zakopavanje trupel oziroma do goriva v primeru sežiga trupel.

### **8.3.5 Odstranjevanje v predelovalnem obratu za ŽSP**

Praviloma je treba za odvoz trupel poginulih ali usmrčenih živali v skladu z običajno veljavnim postopkom poklicati VHS, ki je organiziran v okviru NVI. VHS sprejme prijavo pogina in opravi prevoz trupel poginulih živali v vmesni obrat kategorije 1 ali 2 (zbiralnico trupel), ki jih ima v ta namen NVI organizirane po regionalnem ključu in so dostopne v seznamu obratov za ŽSP na spletni strani UVHVVR. NVI v svojih obratih, če je to določeno s sklepi DSNB, opravi patološko anatomsko diagnostiko poginulih živali po določenem vzorcu. Način prijave poginulih in usmrčenih živali ter možnosti prevzema in prevoza trupel ter obveznosti obeh služb so določene v zakonodaji, opisani v točki 8.3.1 tega poglavja.

Ob poginih oziroma usmrčitvah velikega števila živali lahko izjemoma opravi odvoz trupel živali neposredno iz gospodarstev tudi KOTO d.o.o. s svojimi prevoznimi sredstvi, če so le-ta ustrezno opremljena za nalaganje trupel na samem kraju pogina ali usmrčitve.

Trupla po opravljenem zbiranju in morebitni patološko anatomski diagnostiki ali po neposrednem zbiranju na kraju pogina oziroma usmrčitve, KOTO d.o.o. prepelje v predelovalni obrat na toplotno predelavo. Če na območju ljubljanske in gorenjske regije prevoz trupel v predelovalni obrat KOTO izvede neposredno VHS, mora takrat, ko gre za trupla okuženih živali, o tem predhodno telefonsko obvestiti KOTO d.o.o. (glej točko 13.3).

V vseh primerih morajo imeti člani strokovne skupine možnost, da trupla pred uničenjem pregledajo in po potrebi odvzamejo ustrezne vzorce.

Celoten postopek neškodljivega odstranjevanja mora potekati pod nadzorom uradnega veterinarja.

Seznam vmesnih obratov, kjer se opravlja tudi patološko anatomska diagnostika, je dostopen na spletni strani UVHVVR: [www.uvhvvr.gov.si](http://www.uvhvvr.gov.si).

#### **8.3.5.1. Osnovni podatki o obratih za predelavo in sežig ŽSP**

##### **8.3.5.1.1. Predelovalni obrati kategorije 1**

V Sloveniji je registriran en predelovalni obrat kategorije 1, ki ima koncesijo za predelavo ŽSP kategorije 1 za območje cele Slovenije.

##### Obrat:

KOTO d.o.o.

Št. odobritve: SI-B-07-06-01

Agrokombinatska 80

1000 LJUBLJANA

Maksimalna kapaciteta predelave: 250 ton/dan

Koncesionirana minimalna kapaciteta: 5.000 ton/letno

##### **8.3.5.1.2. Predelovalni obrati kategorije 2 in 3**

V izjemnih primerih, če bi bile kapacitete predelave obrata KOTO d.o.o. presežene, obstaja možnost začasne uporabe in morebitne prekategorizacije drugih predelovalnih obratov kategorije 2 ali 3 za predelavo trupel. V ta namen bi bilo v Sloveniji možno uporabiti kapacitete vsaj še enega obrata za proizvodnjo bioplina, ki ima kot pred-obdelavo surovine pred bioplinskim procesom zagotovljen postopek predelave po metodi 1 (območje Prekmurja in SV Slovenije) ter predelovalnega obrata kategorije 3, ki ima zagotovljen postopek predelave po metodi 2 (območje Ljubljane in osrednje Slovenije). Zadnja rešitev je mogoča

samo na podlagi sklepov DSNB ob ureditvi koncesijskih razmerij, določenih v Uredbi o načinu, predmetu in pogojih opravljanja gospodarske javne službe ravnanja s stranskimi živalskimi proizvodi kategorije 1 in 2 s koncendetom (Vlado RS in koncesionarjem).

Seznam predelovalnih obratov je dostopen na spletni strani UVHVVR: [www.uvhvvr.gov.si](http://www.uvhvvr.gov.si).

#### 8.3.5.1.3. Obrati za sežig in so-sežig

Koncesionar KOTO d.o.o. zagotavlja sprotno neškodljivo odstranitev celotne dnevne proizvodnje mesno kostne moke s so-sežigom. Trenutno v Sloveniji so-sežig poteka v Termoelektrani Šoštanj.

Seznam obratov za sežig in so-sežig je dostopen na spletni strani UVHVVR: [www.uvhvvr.gov.si](http://www.uvhvvr.gov.si).

### 8.3.6 **Izjemne možnosti odstranjevanja in uničevanja trupel**

ŽSP uredba daje v 19(1)(e) členu pristojnemu organu kot izjemo možnost zakopavanja ali sežiga trupel usmrčenih živali na kraju samem, kadar gre za pojav posebno nevarnih boleznih živali z bivše liste A OIE.

Dovoljenje za izjemno odstranitev trupel usmrčenih in poginulih živali izda OU UVHVVR po uradni dolžnosti v skladu z 22. členom Pravilnika o živalskih stranskih proizvodih, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 35/15 in 82/18).

#### 8.3.6.1. **Zakopavanje**

V skladu z 22. členom Pravilnika o živalskih stranskih proizvodih, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 35/15 in 82/18) je mesto zakopa lahko a vnaprej določeno ali pa se določi na predlog DSNB z odločbo generalnega direktorja UVHVVR, če ustreza kriterijem za preprečevanje širjenja bolezni. Zakopavanje se opravi v skladu z določbami ŽSP uredbe in 22. člena Pravilnika o živalskih stranskih proizvodih, ki niso namenjeni prehrani ljudi (Uradni list RS, št. 35/15 in 82/18).

Pred določitvijo mesta zakopa mora biti v vseh primerih za lokacijo opravljena ocena vplivov na okolje, ki jo pripravijo strokovnjaki s področja varovanja okolja.

Če ocena ni vnaprej pripravljena, je treba v postopek naknadno vključiti strokovnjake s področja varovanja okolja. Pri imetniku živali in lokalnih skupnostih je treba preveriti, če so v bližini viri oskrbe z vodo, lahko tudi zasebni. Lokacija mora biti dovolj daleč od cest, izogibati pa se je treba tudi pobočjem. Če je treba kopati na območju površinskih drenaž, je treba le-te po tem, ko se zemljišče posede, obnoviti.

Na zemljevidu je treba jasno označiti mesto zakopa. Fotokopijo je treba shraniti v lokalnem dosjeju v zvezi s primerom bolezni, podatke o lokaciji na zemljevidu pa posredovati glavnemu uradu UVHVVR. DSNB vodi evidenco o vseh lokacijah zakopavanja trupel živali.

Trupla usmrčenih živali je mogoče zakopati tudi v registriranih grobnicah, grobiščih, če le-ta še obstajajo in so z vidika nevarnosti prenosa bolezni in varovanja okolja še primerni za uporabo. Prevoz trupel in ostalih ŽSP ter drugih proizvodov (npr. krma, stelja, ipd.) se mora opraviti z nepropustnimi transportnimi sredstvi. Če gre za prevoz trupel, mora prevoz spremljati tudi listina o prevozu nevarnega blaga.

OU UVHVVR mora sestaviti in vzdrževati seznam možnih lokacij, ki so primerna za zakopavanje..

Jamo, v katero zakopljemo trupla živali in drugi material, najlažje izkopljemo z bagrom, uporabimo pa lahko tudi buldožerje, nakladalce... Jama z ravnimi stenami mora biti primerno široka (2 do 3 metre), kar je odvisno od opreme in terena, oziroma načina polnjenja jame z živalskimi trupli, dolga v odvisnosti od količine zakopanih trupel (jama se v obliki jarka podaljšuje glede na količino zakopanih trupel), globoka pa v odvisnosti od terena in višine

talne vode. Dno jame grobnice mora biti od nivoja talne vode oddaljeno vsaj 1 meter. Globina je odvisna tudi od količine trupel. Velikost jame je odvisna od količine materiala za zakop. Potreben volumen jame za trupla brojlerjev, nesnic ali puranov je: za evtanazirane brojlerje in nesnice 1,42 do 1,56 m<sup>3</sup> volumna jame na 1000 živali (brez zasutja!!!), za purane 2,84 m<sup>3</sup> volumna jame na 1000 žival (brez zasutja!!!). Trupla se v jamo stresejo iz tovornjakov ali se potisnejo z buldožerji ali nakladalci. Plast prsti oziroma zemlje, ki sega do nivoja zemlje, mora biti debela 1 do 2 metra, nato pa se dodatno naloži zemlja v obliki gomile v debelini 1 do 2 metra, zasutje mora segati 1 meter preko stranskih robov jame. Ta dodatna gomila deluje kot utež, da ne pride do dviga trupel zaradi nastajanja plinov, preprečuje mrhovinarjem izkopavanje trupel, pomaga filtrirati vonj in absorbirati tekočino, ki nastaja pri razpadanju trupel. Trupla morajo biti pred zakopavanjem razkužena z razkužilom, ki deluje na povzročitelja AKK. Oddaljenost jame grobnice za perutnino od vodnih zajetij za pitno vodo znaša 250 metrov, od rek in potokov 30 metrov.

Pri uničevanju trupel z zakopavanjem je potrebno v določenih časovnih razmikih odvzeti vzorce zakopanih trupel za ugotavljanje prisotnosti virusa AKK.

### **8.3.6.2. Sežig**

Za sežig trupel bi se odločili samo v primerih, ko ni možen odvoz v predelovalni obrat za ŽSP in ko tudi zakopavanje trupel ni mogoče.

Kraj sežiga trupel mora biti, kolikor je mogoče, daleč od javnosti, če to ne povečuje nevarnosti širjenja okužbe. Kadarkoli je mogoče, mora kraj ležati nižje od točke usmrtilve živali. O sežigu je treba obvestiti lokalno gasilsko enoto in lokalne oblasti.

Pri sežigu trupel se trupla najprej poškrpi z enim od registriranih razkužil. Trupla je treba sežgati čimbolj temeljito.

Bistvo sežiga je, da se trupla naložijo na zadostno količino gorljivega materiala, obenem pa je omogočen dostop zadostni količini zraka pod grmado, da se doseže najvišja temperatura ognja, kar omogoči čim učinkovitejši sežig v čim krajšem času. Pred sežigom se trupla poškrpi z ustreznim registriranim razkužilom.

Posebnega pomena pri izbiri prostora za sežig, je:

- *izbira lokacije*: upoštevati je treba možne vplive vročine, dima in vonja na bližnje objekte, ceste in stanovanjske površine; sežigališče praviloma leži nižje kot trupla na mestu usmrtilve;
- *dostop do mesta sežiga*: za opremo za sestavo grmade in vzdrževanje ognja ter za dovoz goriva, trupel in ostalega materiala za sežig mora biti dostop čim lažji;
- *okolica grmade*: zagotoviti je treba primerno zaporo za ogenj okoli grmade – glede tega se je potrebno povezati z gasilci, ki bi zagotovili gasilsko opremo in nadzirali sežig;
- *gorivo*: za grmade potrebujemo dosti goriva, da pride do popolnega sežiga; vse gorivo mora biti pripravljeno pred začetkom sežiga. Za 1 GVŽ (nesnica = 0,014 GVŽ, ostala perutnina = 0,003 GVŽ) potrebujemo 3 bale slame, 3 lesene hlode dolžine 2,5 m (0,3 m<sup>3</sup>), 23 kg sekanega lesa za vžig, 230 kg visoko kaloričnega premoga v kosih dolžine 15 do 20 cm (zelo pomembno je, da sta les in premog osušena, ne uporabljamo svežega lesa), 4 litre dizelskega, ali kurilnega olja.

Skladovnico za sežig trupel lahko naredimo na tleh ali jo dvignemo od tal. Če se skladovnica dela na tleh, se pod njo izkopljejo jarki (30 cm krat 30 cm), ki potekajo v prevladujoči smeri vetra in delujejo kot ventilacijski kanali. Jarki so narejeni v intervalih na 1 meter vzdolž cele dolžine, predvidene za skladovnico. Skladovnica se tudi lahko dvigne od tal z balami slame in hlodi, ki potekajo vzporedno s prevladujočo smerjo vetra. Na to plast se položi še ena plast hlodov, ki so med seboj razmaknjeni okoli 20 cm in sekanega lesa za vžig. Na to se položi ostalo gorivo, na primer manjši hlodi ali bale slame in premog.

Trupla naložimo na skladovnico z bagri ali nakladalci, lahko pa uporabimo tudi traktorje.

Ko je nalaganje trupel končano in so vremenske razmere ugodne, namočimo skladovnico in trupla z dizelskim ali kurilnim oljem (ne z bencinom) in pripravimo vžigalne točke vzdolž skladovnice. Vžigalne točke lahko naredimo iz krp, namočenih v petrolej.

Odstranimo vsa vozila, osebe in ostalo opremo daleč stran od ognja. Na ogenj moramo ves čas paziti in, če je potrebno, dodajati gorivo s traktorjem, ki ima nameščen prednji nakladalec. Zagotoviti je potrebno, da vsako truplo ali njegov del, ki pade iz ognja, naložimo nazaj. Na dobro zgrajeni grmadi bodo trupla zgorela v 48 urah. Pepel se zakoplje, mesto sežiga pa se obnovi.

#### **8.3.6.3. Sanacija zemljišča, uporabljenega za uničenje trupel**

Kadar se zakopavanje ali sežiganje trupel opravlja na zemljiščih, je na le-teh zopet potrebno vzpostaviti prvotno stanje.

### **8.4 ZAŠČITNA OBLEKA**

Osebe, ki delajo s trupli, morajo nositi primerno obleko in obutev, ki jo je mogoče razkužiti. Na kraju uničevanja trupel je treba nemudoma po uničenju opraviti temeljito razkuževanje ljudi, vozil in orodja (Poglavje 9).

### **8.5 ZASTOJ PRI UNIČEVANJU TRUPEL**

Če se pojavi zastoj pri uničevanju trupel, jih je treba poškopiti z registriranim tovarniškim razkužilom ali drugim ustreznim razkužilom (glej točko 9.2). Trupla perutnine se pustijo v zaprtem hlevu, tako da se prepreči dostop divjih ptic in drugih živali. Za odvracanje se lahko uporabi tudi obločne luči ali reflektorje.

## 9 RAZKUŽEVANJE

Razkuževanje ob pojavu AKK se izvaja v skladu s 14. členom Pravilnika o AKK. Za razkuževanje se uporabljajo razkužila iz tabele iz točke 9.2, če DSNB ne določi drugače.

Ob pojavu AKK so potrebne velike količine razkužil za čiščenje in razkuževanje prostorov, opreme in vozil.

Pogoji glede opreme in kadrov za izvajanje in vodenje razkuževanja morajo biti v skladu s Pravilnikom o pogojih za izvajanje veterinarske dejavnosti dezinfekcije, dezinsekcije in deratizacije (Uradni list RS, št. 72/2004, 83/2004 in 138/2004) (v nadaljnjem besedilu: Pravilnik o DDD).

### 9.1 POSTOPKI RAZKUŽEVANJA GOSPODARSTEV IN OKOLICE

- razkuževanje se opravi po usmrtitvi živali in je sestavljeno iz uvodnega (preliminarnega) razkuževanja, ki mu sledi mehanično čiščenje in končno razkuževanje;
- razkuževanje mora biti kontinuiran postopek, okuženo gospodarstvo pa mora biti razkuženo kolikor je mogoče temeljito in hitro, čim so živali usmrčene; tudi okolica mora biti temeljito razkužena;
- razkuževanje vodi veterinar ali vodenje zaupa drugi, na podlagi Pravilnika o DDD, usposobljeni osebi;
- kadar je okuženo gospodarstvo v slabem stanju, umazano ali neurejeno, se preliminarno razkuževanje opravi takoj, sledita mu mehanično čiščenje in razkuževanje močno kontaminiranih delov; nadaljnje čiščenje in razkuževanje se preloži, dokler lastnik ne spravi gospodarstva v sprejemljivo stanje;
- dele objekta ali opreme, ki jih ni mogoče zadovoljivo razkužiti, se neškodljivo uniči;
- tekočine, uporabljene pri razkuževanju, se zbirajo v začasem rezervoarju, potem pa varno odstranijo; odstranitev tekočin opravi organizacija registrirana za odvoz nevarnih odpadkov;
- na vhodu na gospodarstvo in v posamezne objekte na gospodarstvu se po načelih sodobne doktrine postavijo razkuževalne bariere.

### 9.2 RAZKUŽILA

Za razkuževanje v primeru pojava AKK so posebno učinkovita razkužila, ki vsebujejo naslednje aktivne snovi (koncentracije in uporaba so v Tabeli 3):

- natrijev hipoklorit,
- kalcijev hipoklorit,
- natrijev hidroksid ali kavstična soda (NaOH),
- natrijev karbonat ( $\text{NaHCO}_3$  ali  $\text{Na}_2\text{CO}_3 \times 10\text{H}_2\text{O}$ ),
- klorirani izocianati
- kloramin,
- klorovodikova ali solna kislina (HCl),
- citronska kislina,
- glutaraldehid,
- formalin,
- vsa registrirana komercialna razkužila, ki delujejo na virus AKK.

Tabela 3: Koncentracije, čas izpostavljenosti ter opozorila v zvezi z uporabo posameznih vrst razkužil

vrsta razkužila	priporočljivo redčenje	končna koncentracija	minimalni potrebni čas izpostavljenosti	opombe
natrijev hipoklorit	1:5	2-3% aktivnega klora	10 – 30 min	Manj uporabna sta v prisotnosti organskega materiala. Manj stabilna sta na temperaturah nad 15 °C.
kalcijev hipoklorit	30 g/l	2-3% aktivnega klora	10- 30 min	
natrijev hidroksid	20 g/l	2% (w/v)*	10 min	Ne sme se uporabljati na površinah in izdelkih iz aluminija ali njegovih zlitin.
natrijev karbonat-brezvodni (NaHCO <sub>3</sub> )	40 g/l	4% (w/v)*	10 min	Priporočljiva za uporabo v prisotnosti visokih koncentracij organskega materiala.
natrijev karbonat-vodni (Na <sub>2</sub> CO <sub>3</sub> x 10H <sub>2</sub> O)	100 g/l	10% (w/v)*	30 min	
klorovodikova kislina	1:50	2% (v/v)*	10 min	Uporablja se samo, če druga razkužila niso dostopni. Deluje korozivno na kovine in beton.
citronska kislina	2 g/l	0,2% (w/v)*	30 min	Varno razkužilo za dezinfekcijo obleke in osebno dezinfekcijo.
glutaraldehid		2% (w/v)*	10-30 min	
formalin	1:12	8% (v/v)*	10-30 min	Hlapi formalina so dražeči in strupeni.
formalinske pare			15-24 ur	Formalinske pare so strupene in delujejo korozivno na nekatere kovine; uporablja se jih samo, če drugih razkužil ne moremo uporabiti.
komercialna razkužila	po navodilih proizvajalca	po navodilih proizvajalca	po navodilih proizvajalca	

\* (w/v) pomeni teža/volumen (na primer 2 g/100 ml)

### 9.2.1 Količina uporabljenega razkužila glede na poroznost materiala

- za razkuževanje gladkih, neporoznih površin zadostuje 100 ml delovne raztopine razkužila na kvadratni meter;
- za porozne površine, kot sta beton ali les, je potreben dvakrat ali trikrat večji volumen razkužila.

### 9.2.2 Preliminarno razkuževanje

- preliminarno razkuževanje se prične izvajati postopno, v posameznih delih objektov in dvorišč, takoj po tem, ko je iz njih odstranjena perutnina;
- mehanično je treba odstraniti vse ostanke perutnine in jajc, ki onesnažujejo objekte, opremo in okolico; zapreti vse odprtine, dvigniti opremo in vse površine preliti z razkužilom, pri čemer mora biti nastil dobesedno namočen v razkužilo;
- razkužilo, ki ga uporabljamo, mora ostati na površinah najmanj 24 ur.



### **9.2.3 Mehanično čiščenje in končno razkuževanje**

- maščobo in nesnago je potrebno odstraniti z vseh površin – uporablja se sredstva za razmaščevanje (detergente) in sprati z vodo pod visokim pritiskom;
- nato se opravi razkuževanje – razkužilo se razpršuje pod pritiskom;
- po sedmih dneh je treba objekte ponovno očistiti in razkužiti;
- če so tla poslopja iz prsti, gline ali krede oziroma propustna za vodo, jih je treba postrgati do čistega, površino pa namočiti z raztopino natrijevega hidroksida;
- material, postrgan s tal, je treba sežgati ali zakopati;
- lesene dele, ki niso dovolj trdni za zadovoljivo razkuževanje, je treba sežgati in zakopati;
- uporabljen nastil in gnoj je treba obdelati na način, ki zagotavlja uničenje virusa – to se opravi po enem od spodaj navedenih postopkov:
  - a) razkuževanje (npr. z raztopino natrijevega hidroksida);
  - b) sežiganje ali obdelava s paro pri temperaturi najmanj 70° C;
  - c) zakopavanje dovolj globoko, da se prepreči dostop škodljivcem in divjim pticam;
  - d) zlaganje na kup (pakiranje) za najmanj 42 dni, površino kupa se razkuži in pokrije.

### **9.2.4 Osebo razkuževanje delavcev in razkuževanje obleke**

- na posebnem razkuževalnem mestu se mora osebje umiti in razkužiti;
- rokavice za enkratno uporabo je treba razkužiti, preden se jih sname;
- v ločene plastične vreče se odloži oprema, namenjena v sežig in obleka, ki gre v nadaljnjo razkuževanje in čiščenje;
- zaščitno opremo iz plastike ali gume je treba oprati in položiti v razkužilo;
- pralno obleko namočiti v razkužilo in zapakirati v plastično vrečo;
- obleko avtoklavirati ali prekuhati (lahko 95° C v pralnem stroju), zunanost vreče pa razkužiti.

Če bo oseba opremo uporabljala tudi naslednje dni, lahko oprema ostane na mestu razkuževanja. V nasprotnem primeru se mora oprema zapakirati v plastično vrečo, katere zunanost se razkuži.

Če se obleke ne da razkužiti in je bila kontaminirana, jo je treba sežgati.

### **9.3 Razkuževanje površin, kjer se opravlja usmritev živali**

Kadar se usmritev živali izvaja na prostem, je treba opraviti razkuževanje talnih površin z raztopino natrijevega hidroksida ali klorovodikove kisline ali s primernim komercialnim razkužilom.

### **9.4 Razkuževalne bariere in preproge na cestišču**

Takoj po prijavi suma na bolezen se s strokovnim navodilom odredi postavitve dezinfekcijskih barrier na vhodu na gospodarstvo in v posamezne objekte na sumljivem gospodarstvu. Če je razkuževanje na vhodu na gospodarstvo učinkovito izvedeno, razkuževalne bariere ali preproge čez javne ceste večinoma niso potrebne.

Kadar to ni dovolj učinkovito zaradi bližine drugih gospodarstev in podobnega, se postavijo še razkuževalne bariere na cestah, ki vodijo iz okuženega območja, pa tudi drugje, če je to potrebno.

## **9.5 Razkuževanje vozil**

Vozila, ki se uporabljajo za prevoz živih živali in proizvodov, je treba očistiti in razkužiti v skladu s Pravilnik o DDD.

## **9.6 Varnostni ukrepi**

Varnostni ukrepi morajo biti v skladu s Pravilnik o DDD, še posebej pa je treba upoštevati naslednje:

- vsi delavci morajo pri pripravi raztopin razkužila in opravljanju razkuževanja, za zaščito nositi gumijaste škornje, kombinezone, zaščitna očala in pokrivalo za glavo in respiratorje, če se razkuževanje opravlja v zaprtem prostoru;
- na vseh mestih, kjer se uporabljajo nevarne kemikalije, mora biti nameščena škatla s prvo pomočjo;
- pred začetkom dela mora veterinar, ki je odgovoren za razkuževanje, osebje, ki sodeluje pri razkuževanju in imetnika gospodarstva obvestiti o varnosti pri delu in o škodljivih učinkih uporabljenih kemikalij na ljudi, živali in okolje;
- pri delu s koncentriranimi lugi in kislinami je treba upoštevati nevarnosti za osebje in stroje;
- kadar se razkužuje prostore z zapletenimi električnimi napeljavami, je treba vedno poskrbeti, da napeljave prej pregleda in oceni usposobljen strokovnjak.

## **9.7 Potrdilo o opravljenem razkuževanju**

Ko je razkuževanje končano, odgovorni veterinar podpiše potrdilo o opravljenem razkuževanju; vodja LSNB pregleda okuženo gospodarstvo, vključno z jamo za pokop ali lokacijo sežiga.

Če je razkuževanje ustrezno opravljeno, lahko vodja LSNB sam podpiše potrdilo in ga posreduje DSNB.

## 10 POSTOPKI V KLAVNICI

V tem poglavju so opisani postopki ravnanja s perutnino z neokuženih gospodarstev, ki izvira z okuženega ali ogroženega območja, določenega zaradi AKK in je namenjena klanju.

### 10.1 IZBRANA KLAVNICA

Perutnino z območja z omejitvami se lahko zakolje samo v izbrani klavnici. Izbrana klavnica je klavnica, odobrena v skladu z Uredbo (ES) 853/2004 in jo ob vsakem izbruhu AKK posebej izbere DSNB. DSNB izbere klavnico ob sodelovanju oziroma v dogovoru in z dovoljenjem nosilca dejavnosti izbrane klavnice.

Izbrana je lahko samo klavnica, ki:

- zagotavlja popolnoma ločeno čakanje perutnine, ki izvira z okuženega oziroma ogroženega območja od druge perutnine. Če v depaju klavnice ni možna popolna ločitev perutnine, sme v izbrano klavnico perutnina z okuženega ali ogroženega območja šele takrat, ko je že opravljen redni dnevni zakol,
- zagotavlja, da so vsi postopki obdelave trupov, ki izvirajo od perutnine z okuženega oziroma ogroženega območja, vključno s skladiščenjem in transportom, popolnoma ločeni od mesa, ki izpolnjuje vse predpisane pogoje.

Uradni veterinar izbrane klavnice mora biti o vsaki pošiljki perutnine, namenjeni v zakol, ki izvira z okuženega oziroma ogroženega območja, predhodno posebej obveščen.

Uradni veterinar izbrane klavnice mora uradnemu veterinarju, ki pošilja živali z okuženega oziroma ogroženega območja v izbrano klavnico, potrditi, da je o zadevi obveščen in soglaša, da sprejme perutnino v zakol.

Kadar izbrana klavnica leži znotraj okuženega ali ogroženega območja, lahko kolje perutnino, ki ne izvira z okuženega oziroma ogroženega območja, če:

- je uradni veterinar izbrane klavnice o prihodu perutnine obveščen in s prihodom soglaša, ter uradnemu veterinarju, ki pošilja perutnino v klavnico, potrdi zakol,
- je perutnina popolnoma ločena od perutnine, ki izvira z okuženega oziroma ogroženega območja,
- zagotavlja, da so zakol in vsi postopki obdelave trupov perutnine, vključno s skladiščenjem in transportom, popolnoma ločeni od mesa, ki izvira od perutnine z okuženega oziroma ogroženega območja,
- se ŽSP odstranijo pod nadzorom uradnega veterinarja v skladu z ŽSP uredbo.

#### 10.1.1 Pogoji za sprejem in zakol perutnine iz okuženega oziroma ogroženega območja

Pošiljko živali mora spremljati spričevalo za žive živali, prepeljane z gospodarstva v klavnico, kot ga določa Del I Priloge IV Izvedbene uredbe Komisije (EU) 2019/628 Uredba (ES) št. 854/2004 in ne sme biti starejše od 24 ur.

Na spričevalu mora biti obvezno navedeno, da prihajajo živali z okuženega oziroma ogroženega območja.

Vsako vozilo, ki v klavnico pripelje perutnino z okuženega oziroma ogroženega območja, mora biti zapečaten s plombo UVHVVR.

Po pregledu spremne dokumentacije mora uradni veterinar v klavnici opraviti ponovni *ante mortem* pregled vsake posamezne pošiljke. Če ugotovi, da so živali zdrave oziroma ne kažejo kliničnih znakov bolezni, dovoli zakol.

Klanje perutnine z okuženega oziroma ogroženega območja se mora izvesti po koncu rednega zakola.

Pregled perutnine po zakolu, ki prihaja z okuženega oziroma ogroženega območja, mora opraviti uradni veterinar.

Po sprejemu, zakolu in obdelavi trupov perutnine je treba pod nadzorom uradnega veterinarja temeljito oprati in razkužiti vse prostore, opremo, vozila in druge predmete, ki so prišli v stik s perutnino ali mesom, ki prihaja z okuženega oziroma ogroženega območja.

Uradni veterinar preveri, če si osebje, ki prihaja pri svojem delu v stik s perutnino ali mesom, po končanem delu temeljito umije in razkuži roke. Prav tako preveri postopke manipulacije z delovno obleko in zaščitno opremo (le-to je potrebno po končanem delu uničiti, termično obdelati – prekuhati ali temeljito oprati in razkužiti).

Uradni veterinar preveri ali se za razkuževanje uporabljajo razkužila, ki delujejo na virus AKK. Prav tako preveri ali se uporabljajo po navodilih proizvajalca oziroma v skladu s točko 9.2 (ustrezna koncentracija razkužil).

ŽSP se odstranijo pod nadzorom uradnega veterinarja v skladu z ŽSP uredbo.

O vseh dejanjih, povezanih s klanjem perutnine z okuženega oziroma ogroženega območja, vodi uradni veterinar v dnevniku uradnega nadzora ali drugih evidencah natančen popis opravljenih dejanj oziroma ugotovitev.

### **10.1.2 Postopki manipulacije in usposabljanje mesa z okuženega oziroma ogroženega območja**

Uradni veterinar v klavnici opravlja nadzor v vseh fazah manipulacije z mesom, da se prepriča, da meso, ki izvira od živali z okuženega oziroma ogroženega območja, v nobeni fazi obdelave ne pride v stik z mesom, ki izpolnjuje vse predpisane zahteve oziroma pogoje.

Meso mora biti označeno tako, kot to določa Priloga II Pravilnika o določitvi pogojev zdravstvenega varstva živali, ki vplivajo na proizvodnjo, predelavo in distribucijo živil živalskega izvora:

- oznaka zdravstvene ustreznosti za sveže meso je sestavljena iz dveh diagonalnih premic, ki se sekata v sredini žiga na način, ki zagotavlja čitljivost podatkov na žigu;
- namesto oznake zdravstvene ustreznosti iz prejšnje alineje je dovoljena uporaba oznake zdravstvene ustreznosti, ki mora biti ovalne oblike, široka najmanj 6,5 cm in visoka 4,5 cm ter mora vsebovati naslednje jasno čitljive podatke:
  - v zgornjem delu kratico imena države SI ali ime države SLOVENIJA z velikimi tiskanimi črkami, ki ji sledi številka veterinarske odobritve obrata;
  - v spodnjem delu z velikimi črkami kratico ES;
  - dve diagonalni premici, ki se križata na sredini oznake na način, da ne zakrivata ostalih podatkov na oznaki;
- črke morajo biti visoke najmanj 0,8 cm, številke pa najmanj 1 cm;
- oznaka zdravstvene ustreznosti mora poleg podatkov iz druge alineje vsebovati tudi oznako, na podlagi katere je mogoče identificirati uradnega veterinarja, ki je meso pregledal;
- oznaka zdravstvene ustreznosti mora biti nameščena pod neposrednim nadzorom uradnega veterinarja, odgovornega za izvajanje veterinarskih pregledov in preverjanje pogojev zdravstvenega varstva živali v obratih za proizvodnjo svežega mesa;
- identifikacijska oznaka iz Odločbe Komisije 2007/118/ES mora biti v skladu s podatki iz točke 13.9 ali katerikoli ustreznim razmerjem dimenzij, ki ohranja čitljivost informacije.

Izvoz ali trgovanje s tako označenim svežim mesom je prepovedan.

Tako označeno sveže meso se lahko prepelje samo do obrata, kjer se ga usposobi. Usposabljanje lahko poteka samo na teritoriju Republike Slovenije - v obratu odobrenem v skladu z Uredbo (ES) 853/2004. Obrat za usposabljanje mesa ob vsakem izbruhu AKK posebej izbere DSNB ob sodelovanju oziroma v dogovoru z nosilcem dejavnosti obrata.

DSNB lahko izbere samo obrat, ki lahko zagotovi popolnoma ločene postopke obdelave in usposabljanja takega mesa.

Uradni veterinar obrata, kjer bo potekalo usposabljanje, mora biti o vsaki pošiljki mesa, namenjeni v usposabljanje, predhodno posebej obveščen. Prav tako mora uradnemu veterinarju, ki pošilja meso z okuženega oziroma ogroženega območja v usposabljanje, potrditi, da je o zadevi obveščen in soglaša, da sprejme meso.

Pošiljke mesa, namenjene v usposabljanje, se prevažata v vozilih, ki jih zapečati uradni veterinar ali so bila zapečatenata pod njegovim nadzorom in jih spremlja dokument iz točke 13.8.

Postopek usposabljanja mesa mora potekati pri toplotni obdelavi najmanj 70° C v središču izdelka. Po predpisanem usposabljanju je meso/izdelki uporabno brez omejitev.

Po obdelavi mesa je treba pod nadzorom uradnega veterinarja temeljito oprati in razkužiti vse prostore, opremo, vozila in druge predmete, ki so prišli v kontakt s svežim mesom, ki prihaja z okuženega oziroma ogroženega območja.

Uradni veterinar preveri, če si osebje, ki prihaja pri svojem delu v kontakt s svežim mesom, po končanem delu temeljito umije in razkuži roke. Prav tako preveri postopke manipulacije z delovno obleko in zaščitno opremo (le-to je potrebno po končanem delu uničiti, termično obdelati – prekuhati ali temeljito oprati in razkužiti).

Uradni veterinar preveri ali se za razkuževanje uporabljajo razkužila, ki delujejo na virus AKK. Prav tako preveri ali se uporabljajo po navodilih proizvajalca oziroma v skladu s točko 9.2 (ustrezna koncentracija razkužil).

O vseh dejanjih, povezanih z usposabljanjem mesa, vodi uradni veterinar v dnevniku uradnega nadzora ali drugih evidencah natančen popis opravljenih dejanj oziroma ugotovitev.

## **10.2 IDENTIFIKACIJSKA OZNAKA MESA PERUTNINE**

### **10.2.1 Okuženo oziroma ogroženega območje**

Meso perutnine pred usposabljanjem se označi v skladu s v skladu s točko 10.1.2 tega poglavja.

Meso perutnine se po predpisanem usposabljanju iz točke 10.1.2 označi z identifikacijsko oznako, predpisano v Izvedbeni uredbi Komisije (EU) 2019/627.

### **10.2.2 Izven okuženega oziroma ogroženega območja**

Meso perutnine, zaklane v klavnici, ki leži na okuženem ali ogroženem območju, perutnina pa izvira izven okuženega ali ogroženega območja, se označi z identifikacijsko oznako, predpisano v Izvedbeni uredbi Komisije (EU) 2019/627, pod pogojem, da v nobeni fazi proizvodnje ni prišlo v kontakt z mesom z okuženega oziroma ogroženega območja.

Če v katerikoli fazi proizvodnje pride do stika ali suma stika perutnine oziroma mesa z okuženega oziroma ogroženega območja s perutnino oziroma mesom izven tega območja, se s perutnino oziroma mesom ravna enako, kot velja za perutnino z okuženega oziroma ogroženega območja.

## **10.3 ZDRAVSTVENO SPRIČEVALO ZA SVEŽE PERUTNINSKO MESO**

Meso perutnine, namenjeno trgovanju med državami članicami, ki izvira z območja z omejitvami, mora spremljati zdravstveno spričevalo za sveže perutninsko meso v skladu z Uredbo (ES) 599/2004 z dne 30. marca 2004 o sprejetju usklajenega vzorca spričevala in inšpekcijskega poročila, povezanimi s trgovino z živalmi in proizvodi živalskega izvora med državami članicami Skupnosti (UL L št. 94 z dne 31.03.2004).

## 11 CEPLJENJE PROTI ATIPIČNI KOKOŠJI KUGI

Cepljenje v nujnih primerih se uporablja kot dopolnitev drugim ukrepom za obvladovanje AKK. V skladu z 19. členom Pravilnika o AKK mora UVHVVR obvestiti Evropsko komisijo in druge države članice o stanju glede AKK in o programu cepljenja v nujnih primerih.

Po pojavu AKK strokovna skupina oceni nevarnost širjenja okužbe. Takoj po pripravljeni oceni skupina o ugotovitvah obvesti DSNB in vodjo LSNB, ki nadzoruje delo na terenu. Če se DSNB odloči za cepljenje, mora o tem obvestiti vse veterinarje in druge osebe, ki bodo vključene v akcijo.

### 11.1 NAČELA CEPLJENJA

1. O vrsti in uporabi cepiva odloči DSNB. Cepivo in opremo za cepljenje zagotovi UVHVVR.
2. Velikost območja cepljenja je odvisna od okoliščin in jo določi DSNB.
3. Cepi se perutnino in golobe.
4. Pred cepljenjem se opravi veterinarski pregled živali.
5. Cepljenja se izvede vedno iz zunanega roba določenega območja proti notranjosti.
6. Cepljenje mora biti izvedeno v sedmih dneh oziroma v najkrajšem možnem času.
7. Po končanem cepljenju se na območju cepljenja v rednih presledkih opravljajo pregledi perutnine oziroma drugih ptic na morebitne klinične znake bolezni.

### 11.2 CEPIVA

Za cepljenje se uporabljajo cepiva, ki imajo dovoljenje za promet, vnos ali uvoz v Slovenijo.

Pitovna in proizvodna perutnina se cepi po sprej ali aerosol metodi z atenuiranim cepivom, ki ima ICPI nižji od 0,4 in po potrebi še z inaktiviranim cepivom. Seznam cepiv je naveden v Tabeli 4.

Tabela 4: Seznam cepiv proti AKK

Ime cepiva	Vrste živali	Vrsta cepiva	Ima seva	Proizvajalec
PESTIKAL®	kokoši	inaktivirana	La Sota	VETERINA Animal Health Ltd., Croatia
PESTIKAL® FORTE	kokoši, purani, golobi	inaktivirana	Hitchner B1	VETERINA Animal Health Ltd., Croatia
PESTIKAL® + EDS + IB	kokoši	inaktivirana	La Sota	VETERINA Animal Health Ltd., Croatia
GUMPESKAL® + IB	kokoši	inaktivirana	La Sota	VETERINA Animal Health Ltd., Croatia
NOBILIS® IB + G + ND	plemenski piščanci	inaktivirana	Clone 30	INTERVET International B.V., Netherlands
NOBILIS® MA5 + CLONE 30	piščanci	živa	Clone 30	INTERVET International B.V., Netherlands
NOBILIS® ND C2	Kokoši	živa oslabljena	Clone 30	INTERVET International B.V., Netherlands
NOBILIS® REO IB + G + ND	piščanci	inaktivirana	Clone 30	INTERVET International B.V., Netherlands

### **11.2.1 Nadzor imunskega odziva po cepljenju**

Za preverjanje imunega odziva živali je treba iz cepljene jate odvzeti 1x mesečno 20 krvnih vzorcev na objekt. Dokaz specifičnih protiteles se opravi s testom inhibicije hemaglutinacije ali z ELISA testom. Jata je imuna, če je HI titer  $\geq 1:16$  pri več kot 70% preiskanih živalih (purani, kokoši), sicer je potrebno cepljenje ponoviti.

## **11.3 IZVEDBA CEPLJENJA**

### **11.3.1 Dobava in shranjevanje cepiva in opreme**

Zalogo cepiva ustreznega tipa in opremo za cepljenje zagotovi UVHVVR. Distribucijo do LSNB opravi dobavitelj cepiva in opreme pod nadzorom UVHVVR.

### **11.3.2 Naloge DSNB**

- obveščanje uradnih veterinarjev, NVI in veterinarskih organizacij o odločitvi za cepljenje in območju cepljenja;
- odločitev o vrsti cepiva in načinu aplikacije;
- informiranje javnosti o cepljenju na območju države.

### **11.3.3 Naloge vodje LSNB**

- nadzoruje delo oddelka za cepljenje;
- vodi evidenco oseb, ki lahko sodelujejo pri cepljenju in na podlagi ocene potreb aktivira dodatno osebje;
- poskrbi za prostore, opremo in osebje v oddelku za cepljenje;
- poskrbi za obveščanje prebivalstva o izvajanju cepljenja na krajevno običajni način;
- poroča DSNB o poteku cepljenja in dodatnih potrebah za izvedbo programa cepljenja;
- odredi preglede na gospodarstvih po cepljenju.

### **11.3.4 Oddelek za cepljenje v LSNB**

Oddelek za cepljenje je del LSNB. Vodi ga uradni veterinar. Oddelek sestavlja ustrezno število veterinarjev in drugih usposobljenih veterinarskih delavcev. Prostori morajo biti ustrezno opremljeni za vodenje evidenc in skladiščenje cepiva ter opreme za cepljenje.

#### Odgovornosti in naloge vodje oddelka za cepljenje:

- a) Poskrbeti mora za skladiščenje cepiva. Cepivo je treba skladiščiti po navodilih proizvajalca. Običajno se cepiva hranijo v hladilniku. Vsak dan je potrebno preveriti temperaturo skladiščenja cepiva. Ob prejemu cepiva mora voditi evidenco o številu doz, serijskih številkah in datumu prispetja cepiva.
- b) Na podlagi popisa gospodarstev in rej perutnine ter števila živali pripravi dnevni plan cepljenja, tako da se cepljenje zaključi v sedmih dneh. Če iz kakršnega koli razloga perutnina ali druge ptice niso cepljene v tem roku, morajo biti cepljene čim prej.
- c) Voditi mora evidenco o dnevni izdaji doz cepiva, prevzemniku cepiva in dnevni porabi doz cepiva (obrazec iz točke 13.7.12).
- d) O poteku cepljenja, porabi cepiv in potrebah po cepivu dnevno obvešča vodjo LSNB.

- e) Na podlagi dnevne evidence skupnega števila cepljenj, ki jo morajo izpolniti osebe, ki cepijo (obrazec iz točke 13.7.15), evidentira porabo cepiva na obrazcu iz točke 13.7.12.
- f) Sodeluje z vodjem LSNB glede:
  - novih izbruhov bolezni;
  - napredovanja programa cepljenja;
  - epizootioloških značilnosti izbruha.
- g) Pregleduje poročila o cepljenju na gospodarstvih (zapisnik iz točke 13.7.14) in po potrebi odreja nadaljnje ukrepe za dokončanje cepljenja. Ti obrazci se uporabljajo v oddelku za cepljenje za izpolnitev obrazca iz točke **Napaka! Vira sklicevanja ni bilo mogoče najti.** in označitev seznama gospodarstev, kjer je bila perutnina cepljena. Zagotovi, da se izpolnijo dnevna poročila o cepljenjih na obrazec iz točke **Napaka! Vira sklicevanja ni bilo mogoče najti.** in o tem poroča vodji LSNB.
- h) Zagotovi, da se kopije zapisnika iz točke 13.7.14 vsak dan posredujejo vodji LSNB, ki nadalje ureja dokumentacijo in poskrbi za kasnejše klinične preglede perutnine.

### 11.3.5 Postopki cepljenja

- a) Pred vstopom na gospodarstvo morajo je potrebno upoštevati biološke varnostne ukrepe za preprečevanje možnega širjenja AKK (zaščitna obleka, razkuževanje, odstranjevanje odpadkov in uporabljenih predmetov, ...). Cepljenje proti AKK se začne s pregledom in cepljenjem dovzetnih živali na gospodarstvih v skladu s programom, čim dlje od okuženega gospodarstva. Veterinarji morajo biti pri cepljenju pozorni na zgodnje znake AKK.
- b) Cepljenje mora veterinar vpisati v hlevsko knjigo (datum cepljenja, serijska številka cepiva, število cepljene in necepljene perutnine in ptic) in izpolniti zapisnik iz točke 13.7.14, ki ga podpiše imetnik.
- c) Na vsaki steklenički cepiva mora biti zaveden datum izdaje. Dnevna izdaja cepiva osebam, ki cepijo, mora temeljiti na oceni števila živali, ki jih bodo tisti dan cepili, pri čemer se upošteva dodatnih 25%, kar se zaokroži navzgor do polne steklenice.
- d) Med prevozom na gospodarstva je treba cepivo hraniti v skladu z navodili proizvajalca.
- e) Mesto aplikacije in doziranje cepiva: cepljenje se izvede po navodilih proizvajalca.
- f) Razkuževanje in uničevanje opreme: po opravljenem cepljenju je treba opremo za enkratno uporabo zapakirati v vrečko, katere zunanost je treba razkužiti pred odhodom z gospodarstva ter oddati v neškodljivo uničenje. Opremo za večkratno uporabo se očisti in razkuži pred odhodom iz gospodarstva. Pred ponovno uporabo je potrebno dele, ki se dajo sterilizirati, sterilizirati, ostalo opremo pa temeljito očistiti in ponovno razkužiti.
- g) Osebno razkuževanje mora biti temeljito, izvajati se mora pred vstopom na gospodarstvo in pred izstopom z njega. Ves čas se je treba zavedati, da je lahko virus AKK prisoten tudi pri navidez zdravih živalih, ki jih cepimo.
- h) Vso embalažo (prazno ali delno prazno) cepiva je treba vrniti v oddelek za cepljenje.

### 11.3.6 Sum na AKK

Vsak veterinar, ki izvaja cepljenje in ugotovi znake, ki kažejo na AKK, mora takoj prekiniti cepljenje in to sporočiti vodji oddelka za cepljenje. Ta obvesti vodjo LSNB, ki poskrbi, da se izvedejo vsi potrebni ukrepi v skladu s Pravilnikom o AKK.



### **11.3.7 Odpornost in prikrita okužba**

Zaščita živali nastopi običajno 5. do 10. dan po cepljenju, kar je odvisno od cepiva. Klinični znaki bolezni, ki so posledica okužbe živali v času, ko se še razvija odpornost proti virusu AKK, so lahko nejasni. Klinične znake je pri cepljenih živalih težko zaznati in lahko ostanejo neopaženi.

## 12 PREVENTIVNO CEPLJENJE

V Sloveniji se proti AKK cepijo naslednje vrste oziroma kategorije perutnine:

- jate kokoši, piščancev, puranov, japonskih prepelic in pegatk na gospodarstvu, ki ima skupaj nad 350 teh živali;
- matične jate fazanov in jerebic;
- reje nojev ter
- reje perutnine iz vrst oziroma kategorij iz prve alineje, ne glede na število živali, če se premeščajo z ene lokacije na drugo, razen neposredno za zakol.

Organizator tekem oziroma razstav je dolžan zagotoviti, da so tekmovalni golobi, ki sodelujejo na tekmah oziroma razstavah, cepljeni proti AKK.

### 12.1 PERUTNINA

Konec vsakega leta predpiše minister, odgovoren za veterinarstvo, odredbo, ki ureja izvajanje sistematičnega spremljanja zdravstvenega stanja živali, programov izkoreninjenja ter cepljenj živali za naslednje leto.

V okviru odredbe se izvaja kontrola imunosti, s katero ugotavljamo uspešnost cepljenja. Perutnini se odvzamejo vzorci krvi in pregledajo na prisotnost protiteles proti virusu AKK pri naslednjih vrstah oziroma kategorijah:

- matične jate kokoši, fazanov in jerebic,
- nesnice,
- pitovna perutnina (brojlerji in purani).

## 13 PRILOGE

### 13.1 SEZNAM OBMOČNIH URADOV UVHVVR

OU Celje  
Ljubljanska ulica 1a  
3000 Celje  
tel: (03) 425 27 70  
OU-Celje.UVHVVR@gov.si

OU Murska Sobota  
Kocljeva ulica 10  
9000 Murska Sobota  
tel: (02) 521 43 40  
OU-MurskaSobota.UVHVVR@gov.si

OU Koper  
Piranska cesta 2  
6000 Koper  
tel: (05) 663 45 00  
OU-Koper.UVHVVR@gov.si

OU Nova Gorica  
Tolminskih puntarjev 4  
5000 Nova Gorica  
tel: (05) 330 22 70  
OU-NovaGorica.UVHVVR@gov.si

OU Kranj  
Kranjska cesta 16  
4202 Naklo  
tel: (04) 231 93 00  
OU-Kranj.UVHVVR@gov.si

OU Novo mesto  
Defranceschijeva ulica 1  
8000 Novo mesto  
tel: (07) 393 42 25  
OU-NovoMesto.UVHVVR@gov.si

OU Ljubljana  
Dunajska cesta 22  
1000 Ljubljana  
tel: (01) 234 45 50  
OU-Ljubljana.UVHVVR@gov.si

OU Postojna  
Kolodvorska cesta 5a  
6230 Postojna  
tel: (05) 721 15 50  
OU-Postojna.UVHVVR@gov.si

OU Maribor  
Tržaška cesta 53  
2000 Maribor  
tel: (02) 238 00 00  
OU-Maribor.UVHVVR@gov.si

OU Ptuj  
Miklošičeva cesta 5  
2250 Ptuj  
tel: (02) 798 03 60  
OU-Ptuj.UVHVVR@gov.si

## 13.2 SEZNAM OBMOČNIH ENOT NVI

V tabeli so navedene območne enote NVI, v okviru katerih je organizirana VHS in dežurne telefonske številke VHS.

<b>Enota NVI</b>	<b>Odgovorna oseba</b>	<b>Dežurni telefon</b>
ENOTA LJUBLJANA	mag. Tomislav Paller	01 4779 353
ENOTA KRANJ		
ENOTA MARIBOR - PTUJ	mag. Zdravko Ipša	02 4613 150 (Maribor)
		02 7493 672 (Ptuj)
ENOTA CELJE	mag. Ines Mori	03 5451 031
ENOTA NOVO MESTO	mag. Tomislav Paller	07 3325 801
ENOTA NOVA GORICA	mag. Jasna Pirjevec	05 3383 701 (Južna Primorska)
		05 3383 703 (Severna Primorska)
ENOTA MURSKA SOBOTA	mag. Smiljka Barlovič	02 5321 471

### **13.3 KOTO – NASLOV IN TELEFONSKE ŠTEVILKE**

KOTO lokacija Zalog, Agrokombinatska 80, Ljubljana – Avtopark:

g. POGLAJEN Drago:	041 654 310
g. SKODLAR Marko:	041 650 445
g. SVETEC Bogdan:	031 302 196

#### **13.4 REFERENČNI LABORATORIJ EU ZA AKK**

Referenčni laboratorij EU za AKK:

Instituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie (IZSVe)

Legnaro

Italija

## 13.5 ZEMLJEVID OBMOČNIH URADOV UVHVVR IN ENOT NVI

### 13.5.1 Območni uradi UVHVVR

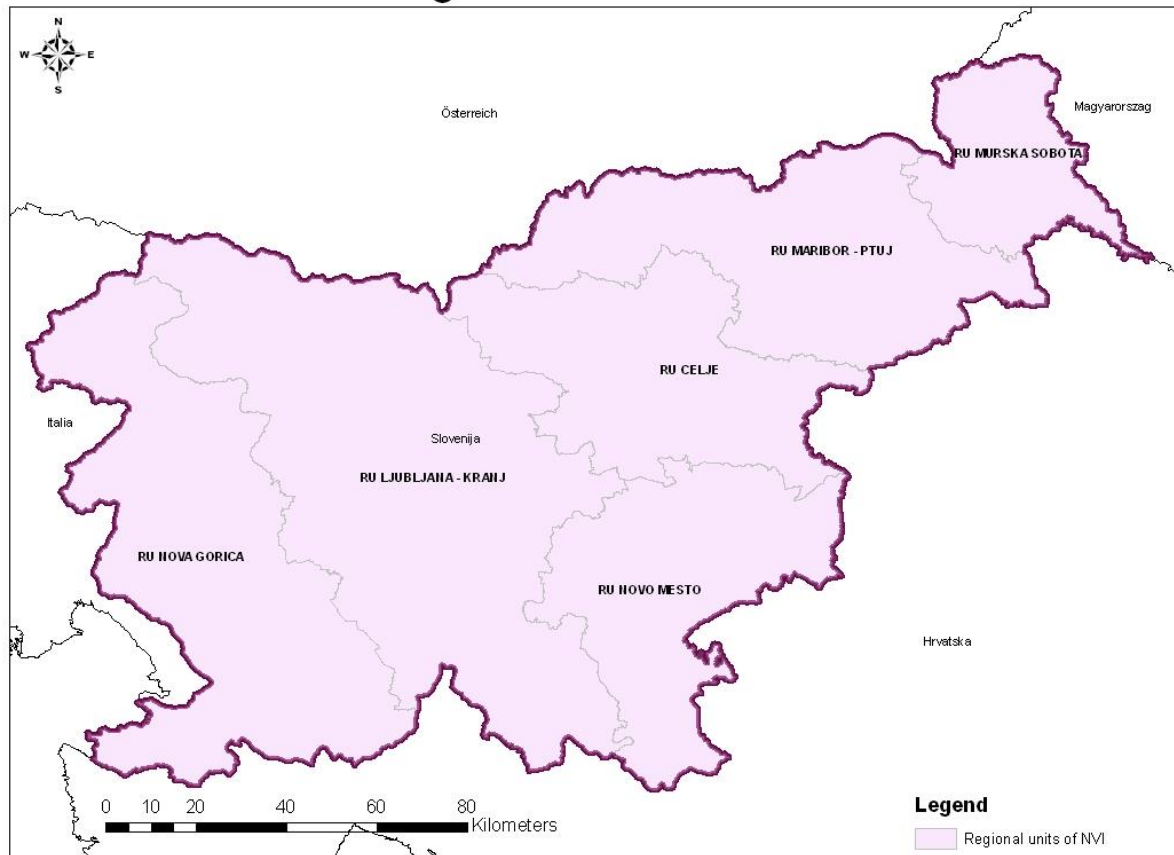


**Območni uradi:**

Ljubljana	Novo mesto
Postojna	Celje
Nova Gorica	Maribor
Koper	Murska Sobota
Kranj	Ptuj

## 13.5.2 Območne enote NVI

### Regional units of NVI



NVI enota Ljubljana

NVI enota Maribor – Ptuj

NVI enota Nova Gorica

NVI enota Kranj

NVI enota Novo mesto

NVI enota Murska Sobota

NVI enota Celje



## 13.6

## POSTOPEK OB OBISKU GOSPODARSTVA

Zaradi preprečevanja širjenja bolezni morajo veterinarji, uradni veterinarji oziroma člani strokovne skupine pred vstopom in po izstopu s sumljivega ali okuženega gospodarstva izvesti naslednje ukrepe:

- a) Pred odhodom preverite, da sta čisti tako notranjost kakor zunanost vašega vozila. Iz vozila odstranite vso nepotrebno opremo.
- b) V vozilu določite 'čisto' in 'nečisto' območje – na primer, zadnji sedež je 'čisto območje', prtljažnik vozila pa 'nečisto območje'. Če sta v vašem vozilu obe območji v istem zračnem prostoru (enoprostorec ali terenec), naj bosta območji kar najbolj oddaljeni med seboj.
- c) Tako 'čisto' kot 'nečisto' območje prekrijte s plastičnim pregrinjalom za enkratno uporabo.
- d) Podobno prekrijte tudi sedeža voznika in sopotnika ter prostor za noge pred sedežema (za primer, da boste morali prevažati sopotnike na oddaljene dele gospodarstva).
- e) Pred odhodom preverite, da je v vozilu zadostna zaloga opreme iz točke 13.7.11.

### 1. OSEBNA ZAŠČITA

Ker ste oblečeni v svoja običajna oblačila, si morate za vstop na gospodarstvo prek svojih oblačil nadeti še osebna zaščitna oblačila (točka 13.7.11).

### 2. POSTOPEK ZA PRIHOD NA GOSPODARSTVO

- a) Vozilo parkirajte na ustreznem mestu (ob razkuževalni barieri) blizu vhoda na gospodarstvo. Ne zapeljite na dvorišče gospodarstva!
- b) Na gospodarstvo vzemite s seboj samo tisto, kar potrebujete za obisk – če nimate nikogar na zunanji strani gospodarstva, in če boste morali po kakšno stvar nazaj v vozilo, boste za ta namen morali preobleči vsa zaščitna oblačila!
- c) Slecite vsa vrhnja oblačila (plašč, suknjič, jopa) in obdržite pri sebi le nujne predmete (v vozilu pustite ključe, denarnico, prstane itd.).
- d) Prek običajnih oblačil si nadenite zaščitna oblačila.
- e) Čisto plastično pregrinjalo razprostrite po tleh na ČISTEM MESTU na zunanji strani vhoda na gospodarstvo, za preoblačenje po zapustitvi gospodarstva (pregrinjalo obtežite s težkimi predmeti – kamni).
- f) Na tem kraju pustite tudi kontejner z zalogo vode in dovolj razkužila, vedro, krtačo, vreče za avtoklaviranje, druge čevlje in oblačila itd.
- g) Tik za vhodom na gospodarstvo (na strani gospodarstva) pa postavite vedro, razkužilo, vodo (če ni na voljo na gospodarstvu) in zalogo čistih vreč za avtoklaviranje in vrvic za vreče, da boste lahko razkužili in spravili v vreče vse, kar morate odnesti s seboj z gospodarstva.

### 4. POSTOPEK ZA ODHOD Z GOSPODARSTVA

- a) Pomembno je, da z gospodarstva odnesete kar najmanj morebitno okuženih predmetov. Zato pustite vse, kar lahko, pri lastniku gospodarstva za varno uničenje s sežigom, vendar ne skupaj z gospodinjskimi odpadki.
- b) Na notranji strani vhoda na gospodarstvo, kjer ste pustili vedro, razkužilo in vreče, razkužite vso opremo/predmete, ki jih morate odnesti s sabo z gospodarstva (v ta namen lahko uporabite 0,2-odstotno citronsko kislino).
- c) Ves potrošni material, ki ste ga uporabili na gospodarstvu, spravite v vrečo za avtoklaviranje in jo zavežite/zapečatite. Ostre predmete položite v posodo za shranjevanje ostrih predmetov, ki ste jo prinesli s seboj na gospodarstvo. Vreče in posodo za ostre predmete po možnosti pustite na gospodarstvu. Če to ni mogoče, temeljito razkužite zunanjo

površino vreč in posode, preden jih z gospodarstva prenesete v 'čisto območje' na plastičnem pregrinjalu na tleh.

d) Razkužite tudi zunanost vrečke s prenosnim telefonom.

e) Prvo plast zaščitnih oblačil odstranite pri vходу na gospodarstvo - na strani gospodarstva – v naslednjem zaporedju: prevleke za čevlje, zunanje zaščitno oblačilo, obrazna maska, (zunanje) rokavice. Vse spravite v vrečo za avtoklaviranje, jo zavežite/zatesnite in pustite pri lastniku gospodarstva za uničenje. Če to ni mogoče, temeljito razkužite zunanost vreče, preden jo z gospodarstva prenesete v 'čisto območje' na plastičnem pregrinjalu na tleh.

f) Pojdite do 'čistega območja' na zunanji strani vhoda na gospodarstvo. V to območje prenesite samo očiščeno in razkuženo opremo. Temeljito razkužite svoja neprepustna zaščitna oblačila in gumijaste škornje (zlasti podplate škornjev) z obilo razkužila in krtačo.

g) Sezujte očiščene gumijaste škornje in jih spravite v čisto, neprepustno plastično vrečo ter jo zatesnite.

h) Slecite neprepustna zaščitna oblačila (vključno z neprepustnim pokrivalom/kapo) in jih namočite v razkužilu v vedru. Nato jih spravite v čisto, neprepustno vrečo ter jo zatesnite.

i) Operite in razkužite si dlani (zlasti nohte), roke in obraz.

j) Razkužite 'čisto območje' – plastično pregrinjalo na tleh. Spravite ga v vrečo za avtoklaviranje in jo zatesnite.

k) Slecite preostala zaščitna oblačila (po možnosti preoblecite tudi osebna oblačila) in si obujte čevlje. Vsa slečena oblačila spravite v čisto vrečo za avtoklaviranje in jo zatesnite.

l) Na koncu si spet operite in razkužite roke.

m) Pojdite do vozila. Da ne okužite notranjosti vozila, ponovno preverite, da ste vse, kar ste s seboj odnesli z gospodarstva, varno spravili in zatesnili v neprepustnih plastičnih vrečah. Te vreče spravite v 'nečisto območje' vozila.

n) Dogovorite se, da boste laboratorijske vzorce predali 'čisti' osebi na za to posebej določenem mestu (priporočljivo je, da se NE vračate v LSNB ali laboratorij, preden se ne oprhate in popolnoma preoblečete).

o) Če doma nimate živali, dovezetnih za to bolezen, se lahko takoj vrnete domov, oprhate in popolnoma preoblečete, kakor je opisano v nadaljevanju.

p) Če pa doma imate živali, dovezetne za to bolezen, se odpeljite v hotel/gostinski obrat s prenočišči ali drug primeren obrat, kjer se lahko oprhate in popolnoma preoblečete.

q) Vso opremo za enkratno uporabo varno odstranite/uničite in dekontaminirajte zaščitna oblačila, po možnosti z avtoklaviranjem.

r) Razkužite vozilo in drugo opremo.

s) Dekontaminirajte osebna oblačila z avtoklaviranjem (30 minut pri 115°C), ki mu sledi pranje v pralnem stroju – vroče pranje (pranje pri 80(95)°C s standardnim detergentom).

t) Temeljito se oprhajte in si zlasti temeljito operite nohte in lase.

u) Vsaj 3 dni se izogibajte stiku z dovezetnimi živalmi.

## 13.7 SEZNAM OBRAZCEV IN OBVESTIL

- Epizootiološka poizvedba
- Listina o prevozu nevarnega blaga
- Obvestilo o odprtju Lokalnega središča za nadzor AKK
- Opravljene storitve na okuženem gospodarstvu – dnevno poročilo veterinarja
- Poročilo strokovne skupine
- Obrazec o oceni škode
- Plakat: Vstop prepovedan
- Plakat: Pot zaprta
- Plakat: Okuženo območje
- Plakat z osnovnimi informacijami o AKK
- Oprema za osebno zaščito in odvzem materiala
- Obrazec za izdajo opreme za cepljenje, ki ga izpolni izdajatelj opreme
- Dnevna evidenca izdaje in porabe cepiva, ki jo izpolni izdajatelj cepiva
- Dnevna evidenca opravljenih cepljenj, ki jo izpolni vodja oddelka za cepljenje
- Evidenca obiskanih gospodarstev in porabljenega cepiva, ki jo izpolni veterinar, ki cepi
- Dnevni povzetek opravljenih cepljenj, ki ga izpolni veterinar, ki cepi
- Spremni dokument za meso
- Identifikacijska oznaka za perutninsko meso

### 13.7.1 Epizootiološka poizvedba

#### EPIZOOTIOLOŠKA POIZVEDBA

OU UVHVVR:

Uradni veterinar:

Bolezen:

Datum postavitve suma na bolezen:

Datum potrditve bolezni:

Ime in priimek ter naslov imetnika živali:

KMG-MID:

Velikost gospodarstva (ha):

Kartografska referenca:

Po navodilu DSNB je bila predpisana zapora gospodarstva dne \_\_\_\_\_

Število in kategorizacija perutnine na gospodarstvu

Kategorija perutnine	hlev 1	hlev 2	hlev 3	dvorišče	pašniki	drugo

Število in kategorizacija okužene perutnine na gospodarstvu

Hlev 1

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 2

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Hlev 3

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Drugo

Vrsta	Dovzetnih	Okuženih	Poginulih	Usmrčenih	Zaklanih

Pri katerih živalih in kdaj so se pojavile prve bolezenske spremembe (opis)	
Vzorci so/niso bili poslani na Nacionalni veterinarski inštitut Kdaj in kdo jih je odvzel Kdaj in kdo jih je dostavil	
Ali poteka preko gospodarstva javna pot, cesta, avtocesta, potok, reka, ipd. (opis)	
Ali se gospodarstvo nahaja ob cesti, reki, železnici, potoku, vodnem zajetju, ipd. (opis)	
<p><b>KRMA IN STELJA</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– katera vrsta krme/stelje se uporablja</li> <li>– kje je skladiščena (za vsako vrsto)</li> <li>– kje je bila pridelana</li> <li>– ali je bila pripeljana na okuženo območje v zadnjih __ dni pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni</li> <li>– kdaj in koliko</li> <li>– s kakšnim prevoznim sredstvom</li> <li>– od kod</li> <li>– ali se je uporabila (za katere živali)</li> <li>– kje je skladiščena</li> </ul>	

<p><b>NAČIN ODSTRANJEVANJA GOSPODINJSKIH ODPADKOV</b></p> <p>Ali uporabljajo <b>ODPADKE</b> ali <b>OSTANKE HRANE ZA KRMLJENJE?</b></p> <p>(za katere živali, izvor odpadkov/ostankov, postopek obdelave - prekuhanje)</p>	
<p><b>OSEBE, KI OSKRBUJEJO ŽIVALI</b></p>	
<p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p>	
<p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p>	
<p>ime in priimek naslov dela, ki jih je/jih opravlja</p>	
<p><b>PREMIKI ŽIVALI</b></p>	
<p><b>PRIHOD 1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum prevoza</li> <li>– vrsta in število živali, identifikacijska številka živali</li> <li>– številke veterinarskih spričeval</li> <li>– prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>– od kod so bile živali prepeljane</li> </ul>	
<p><b>PRIHOD 2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum prevoza</li> <li>– vrsta in število živali, identifikacijska številka živali</li> <li>– številke veterinarskih spričeval</li> <li>– prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>– od kod so bile živali prepeljane</li> </ul> <p>(opis vseh premikov živali v času ___ dni pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni)</p>	

<p><b>ODHOD 1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum prevoza</li> <li>– vrsta in število živali, identifikacijska številka živali</li> <li>– številke veterinarskih spričeval</li> <li>– prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>– kam so bile živali prepeljane</li> </ul>	
<p><b>ODHOD 2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum prevoza</li> <li>– vrsta in število živali, identifikacijska številka živali</li> <li>– številke veterinarskih spričeval</li> <li>– prevozno sredstvo, voznik prevoznega sredstva</li> <li>– kam so bile živali prepeljane</li> </ul> <p>(opis vseh premikov živali v času ___ dni pred pojavom prvih kliničnih znakov bolezni)</p>	
<p><b>GIBANJE LJUDI</b></p>	
<p><b>Na gospodarstvo 1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum</li> <li>– namen obiska</li> <li>– ime in priimek osebe, naslov</li> <li>– stik z živalmi</li> <li>– način prihoda</li> </ul>	
<p><b>Na gospodarstvo 2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum</li> <li>– namen obiska</li> <li>– ime in priimek osebe, naslov</li> <li>– stik z živalmi</li> <li>– način prihoda</li> </ul>	
<p><b>Na gospodarstvo 3</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– datum</li> <li>– namen obiska</li> <li>– ime in priimek osebe, naslov</li> <li>– stik z živalmi</li> <li>– način prihoda</li> </ul>	

<p><b>Iz gospodarstva 1</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– ime osebe</li> <li>– obisk sejma, razstave, .....(kje in kdaj)</li> <li>– obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj)</li> <li>– stik z živalmi</li> <li>– način odhoda</li> </ul>	
<p><b>Iz gospodarstva 2</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– ime osebe</li> <li>– obisk sejma, razstave .....(kje in kdaj)</li> <li>– obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj)</li> <li>– stik z živalmi</li> <li>– način odhoda</li> </ul>	
<p><b>Iz gospodarstva 3</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– ime osebe</li> <li>– obisk sejma, razstave .....(kje in kdaj)</li> <li>– obisk drugega gospodarstva (katerega in kdaj)</li> <li>– stik z živalmi</li> <li>– način odhoda</li> </ul>	
<p><b>PREDMETI, ORODJA, STROJI IN NAPRAVE</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</li> <li>– odpeljani/odneseni</li> <li>– pripeljani/prineseni</li> </ul> <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ...)</p>	
<p><b>ŽIVILA ŽIVALSKEGA IZVORA</b> s katerimi bi se lahko prenesla okužba in so bili:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– odpeljani/odneseni</li> <li>– pripeljani/prineseni</li> </ul> <p>(kateri, kdaj, prevozno sredstvo, kam, kdo ..)</p>	



<p><b>PODATKI O DRUGIH GOSPODARSTVIH, HLEVIH, KI SO LAST ISTEGA IMETNIKA</b></p> <p>(naslov, število in vrsta živali, oddaljenost, kdo oskrbuje živali ....)</p>	
<p><b>MEJNA GOSPODARSTVA</b></p> <p>(naslovi)</p>	
<p><b>VZREJNA, OSEMENJEVALNA SREDIŠČA V BLIŽINI OKUŽENEGA GOSPODARSTVA</b></p>	
<p><b>V BLIŽINI GOSPODARSTVA JE:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– klavnica,</li> <li>– mlekarna,</li> <li>– predelovalni obrat,</li> <li>– večja reja drugih živali,</li> <li>– obora za divje živali,</li> <li>– mrhovišča,</li> <li>– drugo ....</li> </ul> <p>(naslovi in opis)</p>	
<p><b>SKICA GOSPODARSTVA IN RAZPOREDITEV ŽIVALI</b></p>	

Datum:

Ura:

Podpis in žig  
uradnega veterinarja

M.P.

## 13.7.2 Listina o prevozu nevarnega blaga

<b>LISTINA O PREVOZU NEVARNEGA BLAGA</b> Vrsta nevarnega blaga: 2900 kužna snov (živalska trupla/živalski odpadki), nevarna samo za živali, namenjena za predelavo/uničenje. Razred št. 6,2 Številka 3° črka: b ADR		
<b>POŠILJATELJ:</b> ..... ..... ..... ..... Tel. št.: ..... Fax št.: ..... Potek prevoza JE / NI določen: ..... ..... ..... ..... Postanki med prevozom SO / NISO dovoljeni Vrata tovornega prostora SO / NISO zapečateni.	<b>PREVOZNIK:</b> a) VHS b) KOTO Enota: ..... Naslov: ..... ..... Tel. št.: ..... Fax št.: ..... Voznik: ..... Reg. št. vozila:..... Datum odhoda:..... Ura odhoda:..... Podpis voznika:.....	<b>PREJEMNIK:</b> Organizacija..... Naslov..... ..... ..... Tel. št.: ..... Fax št.: ..... Datum: ..... Ura sprejema:..... Podpis prejemnika:.....
<b>ŽIVALSKA TRUPLA / ODPADKI ZA PREDELAVO/UNIČENJE (po Direktivi Sveta (ES) št. 90/667/EU)</b>		
Nevarne snovi po členih 2 in 3 Direktive 90/667/EU, ki lahko ogrozijo zdravje živali	Tovor:(npr. ____ kosov trupel perutnine) Mesto natovarjanja: »Živalska trupla / odpadki so okuženi z virusom atipične kokošje kuge, ki je nevaren živalim (2900, n.d.n. 6,2 3° (b), ADR)	
<b>V SKLADU Z ZAKONOM O PREVOZU NEVARNEGA BLAGA (ZPNB, Ur. list RS št. 79/99) in OBRAZCA ADR ŠT. 2002 (9) POŠILJATELJ IZJAVLJA:</b>		
– da se tovor sme prevažati po cesti.		
– da so izpolnjeni pogoji po določbah ADR.		
– da so izpolnjene dolžnosti pošiljatelja po čl. 12 ZPNB.		
– da je bila vozniku pri natovarjanju nudena pomoč.		
<b>OPOZORILO: Vozilo po raztovarjanju obvezno temeljito razkužiti !!!</b>		
Datum:	Žig	Podpis pošiljatelja

### 13.7.3 Obvestilo o odprtju LSNB

Datum:

Številka:

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin  
izdaja zaradi pojava atipične kokošje kuge v državi naslednje

#### **JAVNO OBVESTILO O ODPRTJU LOKALNEGA SREDIŠČA ZA NADZOR ATIPIČNE KOKOŠJE KUGE**

Zaradi izbruha atipične kokošje kuge v \_\_\_\_\_ je  
Veterinarska uprava Republike Slovenije odprla lokalno središče za nadzor bolezni v  
\_\_\_\_\_,  
tel. št. \_\_\_\_\_, vodja središča \_\_\_\_\_.

Na tem naslovu je mogoče dobiti vse informacije glede ukrepov, omejitev prometa z živimi živalmi in proizvodi ter vse ostale morebitne podatke v zvezi z atipično kokošjo kugo. Na vpogled so tudi zemljevidi območij, za katere veljajo omejitve.

Podpis in žig uradnega veterinarja:

## 13.7.4 Dnevno poročilo o opravljenem delu na okuženem gospodarstvu

Datum:

Številka:

### DNEVNO POROČILO O OPRAVLJENEM DELU NA OKUŽENEM GOSPODARSTVU

Naslov gospodarstva:

Lastnik in koda gospodarstva:

#### 1. USMRTITEV ŽIVALI

Izvajalec	Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda

#### 2. UNIČEVANJE TRUPEL

Ime izvajalca:

Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ure dela	Opombe

Tip stroja	Ure dela	Ure mirovanja	Opombe

#### 3. RAZKUŽEVANJE

Ime izvajalca:

Št. delavcev	Čas prihoda	Čas odhoda	Ure dela	Opombe

Tip stroja	Ure dela	Ure mirovanja	Opombe

#### 4. PREJETI MATERIALI (priložijo se dobavnice)

5. SPLOŠNE PRIPOMBE (Vključno s št. ljudi in podatki o opremi, ki jih priskrbi lastnik gospodarstva ter škodo, ki nastane pri izvajanju ukrepov)

Podpis:

### 13.7.5 Poročilo strokovne skupine

#### POROČILO STROKOVNE SKUPINE

Datum:..... Čas začetka aktivnosti:..... Čas zaključka:.....

Vodja skupine: .....

Člani na terenu:.....

Strokovna in tehnična pomoč skupini: .....

.....

Zap. št.	Obiskana gospodarstva (imetnik, naslov)	Sum potrjen/sum ovržen	Epizootiološka poizvedba da/ne	Število odvzetih vzorcev	Vrsta vzorcev

Transport vzorcev:.....

Laboratorij:.....

Ukrepi:.....

.....

Opombe:.....

.....

Podpis vodje skupine:

Priloge: - fotokopije epizootioloških poizvedb (Obrazec 1)

## 13.7.6 Zapisnik o ogledu in oceni škode

### ZAPISNIK O OGLEDU IN OCENI ŠKODE NA ŽIVALIH TER OPREMI IN PROIZVODIH

DEL 1

1. BOLEZEN \_\_\_\_\_

2. DATUM POTRDITVE BOLEZNI \_\_\_\_\_

3. IMETNIK ŽIVALI \_\_\_\_\_

4. NASLOV IMETNIKA ŽIVALI IN OBČINA \_\_\_\_\_

5. KMG-MID \_\_\_\_\_

6. CENITEV OPRAVLJENA NA OSNOVI ODLOČBE URADNEGA VETERINARJA ŠT. \_\_\_\_\_

Vrsta in kategorija živali	Starost živali	Usmrčeno št. živali	Povprečna teža (v kg)	Zaklano št. živali	Cena €/kg	Ocena vrednosti (€)	Opombe
<b>SKUPAJ</b>							



**POZOR!**

**Atipična kokošja kuga**

**Okuženo gospodarstvo**

**VSTOP  
PREPOVEDAN!**



**Pozor!**

**Atipična kokošja kuga**

**POT**

**ZAPRTA!**

**Pozor!**

**Atipična kokošja kuga**

**OKUŽENO OBMOČJE**

**Območje, na katerem so uvedeni  
določeni ukrepi zaradi pojava  
bolezni**

## Atipična kokošja kuga

Na vašem območju se je pojavila nevarna bolezen živali - atipična kokošja kuga. To je zelo nalezljiva bolezen perutnine, tekačev (noji) in drugih vrst ptic. Ljudje ne zbolijo. Povzročitelj bolezni je virus. Bolezen se javlja v več oblikah, večinoma pa se razvije hitro potekajoča oblika, ki se konča s poginom. Obolele živali se težko premikajo, pojavi se driska in živčne motnje. Bolezen se hitro širi in povzroča veliko gospodarsko škodo. Prenaša se z obolelimi živalmi, njihovimi iztrebki, mesom in jajci. Bolezen lahko prenesejo tudi ljudje in za bolezen nedovzetne živali, prenaša pa se tudi z onesnaženimi predmeti, opremo, prevoznimi sredstvi in krmo. Zaradi navedenega država uporablja najstrožji način zatiranja te bolezni, kjer je poglobitni ukrep takojšnja usmrtitev vse perutnine na gospodarstvu, kjer se je bolezen pojavila in neškodljivo uničenje trupel. Stroške zatiranja bolezni krije proračun Republike Slovenije. V času zatiranja in izkoreninjenja bolezni na vašem območju se držite naslednjih splošnih navodil:

- vsa perutnina, golobi in tekači ter ptice na vašem gospodarstvu naj bodo zaprti v hleve, staje oziroma v druge ograjene prostore;
- promet s perutnino in pticami znotraj okuženega območja je prepovedan;
- meso in mesne proizvode ter jajca je prepovedano odvažati z okuženega gospodarstva;
- gibanje ljudi na vaše gospodarstvo in z njega čimbolj omejite ter pri tem strogo izvajajte vse priporočene ukrepe;
- strogo se držite predpisanih določil uradnega veterinarja v javno objavljeni odločbi za okuženo ali ogroženo območje.

Za vse natančnejše informacije se nemudoma obrnite na lokalno središče za nadzor bolezni (naslov je objavljen na posebnem obvestilu) ali Območni urad UVHVVR na vašem območju.

Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

### 13.7.11 Oprema

Oprema, potrebna za obisk gospodarstev in odvzem vzorcev:

A: Osebna oprema	B: Oprema za odvzem vzorcev
zaščitni kombinezon iz blaga	sterilne vatenke
zaščitni kombinezon za enkratno uporabo	epruvete s transportnim gojiščem za virus
zaščitna vodotesna obleka, odporna na kemikalije	epruvete za kri
par gumijastih škornjev	brizge in igle za odvzem krvi pticam
prevleke za čevlje	sredstvo za evtanazijo (T61)
maske za enkratno uporabo	škarje
rokavice za enkratno uporabo	pincete
PVC vrečka (50 litrov) za shranjevanje obleke in škornjev ter vrvica	nož
plastična ponjava	hladilna torba s hladilnimi vložki
	plastične posode za shranjevanje vzorcev
	razkužilo
	papirnate brisače
	pisalni pribor
	vedro
	krtača
	posoda za vodo (polna)
	vreča za avtoklaviranja
	mobilni telefon (napolnjen)

## 13.7.12 Evidenca izdaje in porabe cepiva

Datum:

### ATIPIČNA KOKOŠJA KUGA DNEVNA EVIDENCA IZDAJE IN PORABE CEPIVA

Lokalno središče za nadzor bolezni:

Oddelek za cepljenje:

Izdal:

CEPIVO (ime, serijska številka, datum uporabnosti):

Prevzemnik cepiva	Izdano cepivo/steklenic	Vrnjeno cepivo/steklenic	Porabljeno cepivo/steklenic

Podpis uradnega veterinarja:

### 13.7.13 Dnevna evidenca opravljenih cepljenj

Datum:

#### ATIPICNA KOKOSJA KUGA

#### DNEVNA EVIDENCA SKUPNEGA ŠTEVILA CEPLJENJ

Lokalno središče za nadzor bolezni:

Oddelek za cepljenje:

Veterinar:

Zap. št.	Ime in priimek imetnika	Gospodarstvo – naslov/G-MID	Število perutnine/ptic na gospodarstvu	Število cepljene perutnine/ptic na gospodarstvu

Podpis:

## 13.7.14 Pregled obiskanih gospodarstev

Zap. št. obiska:

Datum:

### ZAPISNIK O OPRAVLJENEM DELU NA GOSPODARSTVU

Spodaj podpisani doktor veterinarske medicine sem danes obiskal gospodarstvo

last: .....

naslov gospodarstva: .....

Zaradi preprečevanja širjenja atipične kokošje kuge sem / nisem (ustrezno obkroži) cepil perutnino in ptice, navedene v tem zapisniku.

#### 1.) ŠTEVILO ŽIVALI NA GOSPODARSTVU

Število perutnine:

Število ostalih živali (navedi katere):

#### 2.) ŠTEVILO ŽIVALI NA DRUGI LOKACIJI (katere živali in naslov lokacije):

#### 3.) KLINIČNI PREGLED ŽIVALI

Vrsta živali (vrsta perutnine, ptic)	Število živali na gospodarstvu	Število živali s kliničnimi znaki bolezni	Število živali brez kliničnih znakov bolezni

4.) ŠTEVILO CEPLJENIH ŽIVALI NA GOSPODARSTVU: .....

5.) ŠTEVILO NECEPLJENIH ŽIVALI NA GOSPODARSTVU: .....

6.) PORABLJENA KOLIČINA CEPIVA NA GOSPODARSTVU: .....

Podpis imetnika:

Podpis veterinarja:

### 13.7.15 Dnevni povzetek cepljenj

Datum:

#### ATIPIČNA KOKOŠJA KUGA DNEVNI POVZETEK OSEBE, KI CEPI

IME IN PRIIMEK:

CEPIVO (ime, serijska številka, datum uporabnosti):

Zap. št. gospodarstva (po zaporedju obiskov)	Porabljeno število odmerkov/količina (ml)	Število cepljenih živali	Opombe
<b>SKUPAJ</b>			

Vrnjena prazna embalaža (število steklenic):

Vrnjeno cepiva (število steklenic in količina v ml):

Podpis:



## 13.8 SPREMNI DOKUMENT ZA PERUTNINSKO MESO

### GLAVA

SPREMNI DOKUMENT ZA PERUTNINSKO MESO, NAMENJENO V USPOSABLJANJE

#### I. IDENTIFIKACIJA IN POREKLO PERUTNINE

Vrsta perutnine: \_\_\_\_\_

Naslov gospodarstva oziroma rejca perutnine: \_\_\_\_\_

#### II. IDENTIFIKACIJA IN IZVOR SUROVINE

Vrsta mesa in datum klanja: \_\_\_\_\_

Vrsta embalaže in število embalažnih enot: \_\_\_\_\_

Neto teža (kg): \_\_\_\_\_

Naslov in številka odobrene klavnice: \_\_\_\_\_

#### III. NAMEMBNI KRAJ SUROVIN

Naslov in številka odobrenega predelovalnega obrata: \_\_\_\_\_

Reg. številka vozila \_\_\_\_\_

Številka plombe UVHVVR: \_\_\_\_\_

#### IV. ZAHTEVAN POSTOPEK OBDELAVE – USPOSABLJANJA MESA\*

Toplotna obdelava v hermetično zaprtih posodah, pri katerih vrednost  $F_0$  doseže 3,00 ali več.  $F_0$  je izračunana vrednost uničenja bakterijskih spor. Vrednost  $F_0$  višja od 3,0 pomeni, da je najhladnejša točka mesa v postopku obdelave segreta do te mere, da se doseže enak učinek kot temperatura 121 °C/3 minute s trenutnim gretjem in hlajenjem.

Toplotna obdelava pri najmanj 70 °C v središču kosa mesa.

Toplotna obdelava pri najmanj 80 °C v središču kosa mesa.

Drugo (navedi): \_\_\_\_\_

\* Označi z zahtevano metodo usposabljanja mesa

Datum:

Žig in podpis uradnega veterinarja:

### 13.9 IDENTIFIKACIJSKA OZNAKA ZA PERUTNINSKO MESO

Dimenzije:

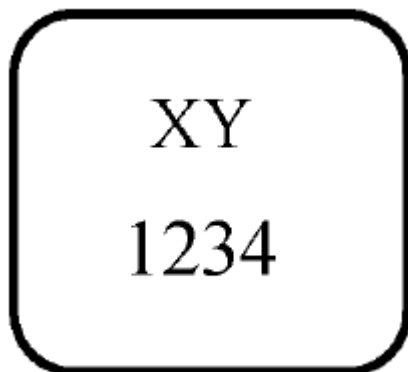
XY (a) = 8 mm

1234 (b) = 11 mm

Širina zunanjega premera = ni manjša od 30 mm

Debelina črte kvadrata = 3 mm

Primer:



(a) Namesto XY je potrebno vpisati kodo države: SI, pri čemer mora biti višina črk 8mm;

(b) Namesto 1234 je potrebno vnesti številko odobritve obrata, pri čemer mora biti višina črk 11mm.